

In dienst van Nederland, in dienst van de wereld

Een plan voor een actieve en doelmatige krijgsmacht

Angelien Eijsink
Den Haag, november 2007

Voor Bart Tromp,

Omdat je ons hebt geïnspireerd en ons blijft inspireren. Omdat je niet bang was om ons, zo nodig met degenstoten en sabelhouwen, tegen het vergeten te waarschuwen. Omdat je ons geleerd hebt dat een idealist, voor alles realistisch moet zijn.

Colofon:

De PvdA Tweede Kamerfractie is als enige verantwoordelijk voor de inhoud van deze beleidsnotitie. Namens de fractie trad Angelien Eijsink op als voorzitter van een ad hoc-werkgroep, die deze notitie heeft opgesteld. Deze werkgroep heeft dankbaar gebruik gemaakt van binnen de defensieorganisatie en onder defensiespecialisten aanwezige deskundigheid. Tot deze deskundigen behoorde ook Bart Tromp, die helaas op 20 juni 2007 plotseling in de volle kracht van zijn leven overleed. Deze notitie is aan hem opgedragen

Vanuit de fractie maakten Luuk Blom, Martijn van Dam, Diederik Samson, Ton Heerts, Hans van Oort, Lisette van der Ark, Stijn Verbruggen en Willem Minderhout van dit werkverband deel uit. Stijn en Willem namen ook de eindredactie voor hun rekening. Marije Laffeber vertegenwoordigde het partijbestuur en Jan Marinus Wiersma de PvdA-delegatie in het Europese Parlement. Ook van de kennis en inzichten van voormalig PvdA Kamerlid Gerrit Valk werd dankbaar gebruik gemaakt.

Dank is aan alle betrokkenen verschuldigd.

Angelien Eijsink
a.eijsink@tweedekamer.nl

Inhoud

Hoofdstuk Voorwoord	5
Hoofdstuk 1. De moeizame weg naar een geïntegreerde krijgsmacht	7
Hoofdstuk 2. De plaats van de krijgsmacht in het Nederlandse buitenlands en veiligheidsbeleid	9
2.1 Doel: vreedzaam en veilig leven voor een ieder	9
2.2 De wereld na 9/11	9
2.3 Meerstromen-strategie, in plaats van 'oog om oog'.	10
2.4 Uitgangspunten voor een betere krijgsmacht	11
Hoofdstuk 3. Contouren van een adequate krijgsmacht	13
3.1 Een moderne krijgsmacht	13
3.2 Waardering voor het defensiepersoneel	16
3.3 Samenwerking	17
3.4 Een evenwichtig budgettair kader	18
Hoofdstuk 4. Knelpunten en ambities	19
4.1 Naar een actieve en doelmatige krijgsmacht	19
4.2 De cruciale factor: het personeel	19
4.3 Een goed functionerende organisatie	25
4.4 Doelmatiger internationale samenwerking	30
4.5 Doelmatiger ondersteuning	30
Hoofdstuk 5. Bijlage: Financiële paragraaf:	33

Voorwoord

“We hebben een ideaal: vreedzaam en veilig leven voor een ieder, waar ook ter wereld. Het is een ideaal dat vaak ver weg lijkt.” Zo begint het in 2005 verschenen buitenlandrapport van de Partij van de Arbeid, ‘Vreedzaam veilig. Een sociaaldemocratische internationale koers in een veranderende wereld’. ¹Het ideaal van een vreedzaam en veilig leven voor iedereen, waar ook ter wereld, ligt ook aan deze beleidsnotitie ten grondslag.

Het denken over vrede en veiligheid en, daarvan afgeleid, defensiepolitiek heeft een lange traditie binnen de PvdA. Relevant zijn nog steeds de ideeën die de PvdA de afgelopen vijftien jaar over het defensiebeleid heeft laten horen. Deze hebben de ontwikkeling van de Defensieorganisatie diepgaand – en in gunstige zin – beïnvloed.

De Prioriteitennota uit 1993 van PvdA-minister Relus Ter Beek was het vertrekpunt. In 1998 verscheen onder verantwoordelijkheid van de Tweede Kamerfractie van de Partij van de Arbeid ‘Investeren in de krijgsmacht’. Met het in 1999 verschenen ‘Een plan voor de krijgsmacht’ ² werd een omvattend beleidsprogramma voor de verdere verbetering van de Nederlandse krijgsmacht geboden. ‘De Europese Toets’ (2000) ³ was een aanvulling van de Tweede Kamerfractie van de Partij van de Arbeid op ‘Het plan voor de krijgsmacht’.

De Nederlandse krijgsmacht dient over goed opgeleide en van goede bewapening en uitrusting voorziene militairen te beschikken voor inzet in crisissituaties. Dat is de rode draad in de beleidsnota’s van de Partij van de Arbeid over het defensiebeleid in de afgelopen tien jaren. Het is nodig de defensieorganisatie en de krijgsmacht zo in te richten en van de juiste bewapening en middelen te voorzien dat de taken in crisissituaties zo goed en doelmatig mogelijk worden uitgevoerd.

De nieuwe veranderingen op veiligheids- en defensiegebied nopen tot een actualisering van onze eerdere plannen. Het resultaat van deze actualisering ligt nu voor u. Deze actualisering sluit nauw aan bij het Coalitieakkoord dat aan de vorming van het kabinet Balkenende IV ten grondslag ligt. De in dit regeerakkoord opgenomen passages over het defensiebeleid vergen in de meeste gevallen een nadere uitwerking. Deze beleidsnotitie van de Tweede Kamerfractie van de Partij van de Arbeid is bedoeld als een bijdrage daartoe.

Namens allen die aan deze notitie hebben meegewerkt,

Angelien Eijnsink
Den Haag, november 2007

¹ PvdA projectgroep Internationale Vrede en Veiligheid, o.l.v. Nico Schrijver, *Vreedzaam Veilig: Een sociaal-democratische internationale koers*, 2005

² Harry van den Bergh c.s., *Een plan voor de krijgsmacht* PvdA-fractie in de Tweede Kamer, september 1999

³ Harry van den Bergh c.s., *De Europese Toets, Nieuwe oriëntaties voor het Nederlandse veiligheids- en defensiebeleid*, PvdA Tweede Kamerfractie, November 2000

1. De moeizame weg naar een geïntegreerde krijgsmacht

Het einde van de inmiddels in de geschiedenisboeken bijgeschreven Koude Oorlog luidde een reeks ingrijpende veranderingen in de Nederlandse krijgsmacht in. Er werd afscheid genomen van de dienstplicht en de krijgsmacht kreeg nieuwe taken. Marine, landmacht en luchtmacht bleven echter nog lange tijd gevangen in hun traditionele organisatiestructuur en cultuur en aangewezen op materieel dat voor inmiddels achterhaalde taken was bestemd.

In de jaren negentig verschoof de inzet van de krijgsmacht naar crisishaarden in de Golfregio, het Midden-Oosten, Noord-Irak, Cambodja, Bosnië-Herzegovina, Haïti, het Grote Merengebied in Afrika, Kosovo en Eritrea. Bij deze missies kwamen enkele fundamentele tekortkomingen van de Nederlandse krijgsmacht en van haar wijze van optreden aan de oppervlakte.

Om twee voorbeelden te noemen:

- In Srebrenica geraakte een Nederlands VN-bataljon in een machteloze positie omdat de geweldsinstructies en de bewapening tekortschoten en hulp van grote bondgenoten uitbleef. Door de val van deze enclave en de daaropvolgende massamoord werd een dure les geleerd.
- Voor de inzet van een mariniersbataljon in een VN-missie in Eritrea moest duur materieel worden ingehuurd, dat op hetzelfde moment in ruime mate beschikbaar was binnen een ander krijgsmachtdeel.

De afgelopen vijf jaar onderging de Nederlandse krijgsmacht onder druk van nieuwe bezuinigingen fundamentele veranderingen. Nieuwe inzichten in de wijze waarop de Nederlandse krijgsmacht in conflicten moet optreden en in de manier waarop zij onder dergelijke omstandigheden moet worden voorbereid, uitgerust en ondersteund breken door.

Tegelijkertijd werd een ingrijpende reorganisatie van het defensieapparaat doorgevoerd. De Chef Defensiestaf, nu Commandant der Strijdkrachten (CDS), heeft de positie van de bevelhebbers overgenomen. Nederlands hoogste militair is niet langer uitsluitend in naam de belangrijkste militair adviseur van de politieke leiding van Defensie, maar staat nu boven de leidinggevende officieren van de krijgsmachtdelen, die louter nog met uitvoerende taken op het gebied van gereedstelling en instandhouding zijn belast.

Deze drastische ingreep is onomkeerbaar, hoewel de weemoed naar de oude organisatievorm met zelfstandig functionerende krijgsmachtdelen nog sterk is. De instandhouding van de vier krijgsmachtdelen betekende een opeenstapeling van nauwelijks op elkaar af te stemmen plannen met uiterst kostbare investeringen. Deze versplintering en verbrokkeling leidden tot omvangrijke staven en ondoelmatigheid.

Aan een politiek en militair debat over deze veranderingen heeft het in de afgelopen jaren niet ontbroken. De 'Prioriteitennota' van de PvdA-minister van Defensie Relus ter Beek uit 1993 kreeg aanvankelijk forse kritiek vanuit het militaire establishment. De voorgestelde koerswijziging beviel binnen en buiten de krijgsmacht matig. Veel critici konden zich op dat moment niet voorstellen dat de in Nederland in gang gezette veranderingen binnen het defensiebeleid spoedig in de meeste West-Europese landen navolging zouden krijgen. Naar aanleiding van de door de VVD-ministers van Defensie Joris Voorhoeve, Frank de Grave en Henk Kamp afgekondigde bezuinigingen moest binnen de defensieorganisatie de tering naar de nering worden gezet. Veel overtollige wapensystemen zijn verkocht en defensielocaties als de legerplaats Seedorf, het marinevliegkamp Valkenburg en de vliegbases Twenthe en Soesterberg zijn gesloten. Binnen

de krijgsmacht zijn ruim elfduizend functies geschrapt. Maar ondanks zulke forse en pijnlijke ingrepen is het nog steeds kwakkelend met Defensie. De financiële aannames voor de kosten van de Uruzgan-missie bleken volstrekt verkeerd. Minister Van Middelkoop kondigde onlangs nieuwe ingrepen in de krijgsmacht aan.⁴

In de jaren negentig werden aan militair optreden van Nederlandse eenheden nieuwe dimensies toegevoegd. De eerste dimensie was dat van inzet van Nederlandse eenheden uitsluitend sprake kan zijn in internationaal verband. De tweede dimensie is dat het bij de voor inzet te vormen Nederlandse eenheden niet langer gaat om een optelsom van uit verschillende krijgsmachtdelen bestaande eenheden, maar om een hecht en geïntegreerd geheel van specialismen en capaciteiten die uit verschillende delen van de krijgsmacht afkomstig zijn. Het onderscheid tussen de krijgsmachtdelen is aan het vervagen. De deelname van Nederlandse krijgsmachtonderdelen aan EU Battle Groups en NATO Response Force (NRF) voegen aan die noodzaak tot nationale integratie nog een internationale dimensie toe. De derde dimensie is dat de vereiste manier van optreden van de Nederlandse krijgsmacht in inzetgebieden een grote verscheidenheid kent. Op het ene moment komt de aanwending van geweld om acute bedreiging van de veiligheid het hoofd te bieden aan bod. Op een ander moment wordt gezorgd voor rust en stabiliteit door militaire aanwezigheid. En op een meteen daarop volgend moment is sprake van het bieden van noodhulp of een bijdrage aan de wederopbouw. Deze voortdurende en vaak gelijktijdige omschakeling vraagt veel van het defensiepersoneel. Daarnaast is een ander samenspel tussen de krijgsmacht, ontwikkelingssamenwerking, diplomatieke inspanningen van Nederland, van de Europese Unie en de Verenigde Naties én een ragfijne afstemming met niet-gouvernementele organisaties onontbeerlijk. Een nieuwe wereld gaat wat dat betreft open. Ook voor de krijgsmacht.

Deze nieuwe dimensies zijn niet de enige uitdaging voor de defensieorganisatie. Door de nieuwe inzet en door de grote verscheidenheid van vormen van deze inzet moet de Nederlandse krijgsmacht over het juiste personeel beschikken. De afgelopen tien jaar heeft de krijgsmacht voortdurend geprobeerd de samenstelling van het personeelsbestand zodanig te beïnvloeden dat het meer een afspiegeling wordt van de Nederlandse samenleving. Alle beleidsinspanningen ten spijt is de krijgsmacht, vooral in de hogere functies, nog steeds een wit mannenbolwerk. Instroom en behoud van vrouwen en allochtonen blijven problematisch. Volgens het rapport 'Ongewenst gedrag binnen de krijgsmacht' van de Commissie Staal vergroot de homogene samenstelling van het personeelsbestand het risico op ongewenst gedrag.⁵

Om het deelnemen aan vredesoperaties als nieuwe hoofdtaak van de krijgsmacht vorm en inhoud te kunnen geven dient men over de juiste middelen te beschikken. Er is echter sprake van een verschil tussen de aanwezige en de benodigde middelen. Zo neemt de behoefte aan ondersteunende capaciteiten toe. Inlichtingen, logistiek, zelfbescherming en transport zijn capaciteiten waaraan in toenemende mate behoefte bestaat. Bij het optreden van de krijgsmacht in Afghanistan, Irak en ongetwijfeld ook in toekomstige missies wordt gekampt met extra slijtage, extra onderhoud en oplopende exploitatiekosten.

In deze notitie worden de wegen aangegeven waarlangs een evenwicht kan worden bereikt tussen ambities en middelen. Deze voorstellen betreffen zowel de organisatie van de krijgsmacht, als het personeels- en materieelbeleid.

⁴ Eimert van Middelkoop en Cees van der Knaap, *Wereldwijd dienstbaar*, Brief van de minister en staatssecretaris van Defensie aan de Tweede Kamer, 18 september 2007, Tweede Kamer, vergaderjaar 2007–2008, 31 243, nr. 1

⁵ "De kwantitatieve dominantie van mannen met name in de hogere rangen vergroot het risico op het optreden van ongewenst gedrag." Commissie Staal *Ongewenst gedrag binnen de krijgsmacht* van de, 29 september 2006, blz. 113.

2. De plaats van de krijgsmacht in het Nederlandse buitenlands en veiligheidsbeleid

2.1 Doel: vreedzaam en veilig leven voor een ieder

Als Partij van de Arbeid kiezen we voor een brede benadering van het begrip 'veiligheid'. De veiligheid van staten is in deze benadering belangrijk, maar dat belang mag niet ten koste gaan van het recht van individuele personen op een vreedzaam en veilig bestaan. Om het vaak zo ver liggende ideaal van een vreedzame wereld waarin de mensenrechten gerespecteerd worden dichterbij te brengen is een strategie nodig die is toegesneden op de eisen van de tijd en zich bedient van verschillende middelen.

Deze middelen variëren van dialoog, overtuigingskracht, diplomatie en onderhandelingen, via positieve maatregelen (waaronder humanitaire hulp, ontwikkelingssamenwerking en handelsmaatregelen), tot harde maatregelen zoals het duidelijk aan de kaak stellen van mensenrechtenschendingen, internationale vervolging en berechting van de daders, en desnoods inzet van militaire capaciteiten.

In deze notitie richten wij onze blik op de krijgsmacht als belangrijk – en kostbaar - onderdeel van die brede benadering. De PvdA streeft naar een efficiënte en slagvaardige krijgsmacht die is toegerust op de eisen die daar in deze tijd aan gesteld worden.

2.2 De wereld na 9/11

De wereld wordt door de krachten van de mondialisering steeds meer geïntegreerd. Iets wat zich voordoet in wat eens een afgelegen uithoek van de aarde was, kan morgen zijn weg naar Nederland vinden en vise versa. Internet verbindt de wereld en Google Earth maakt hem zichtbaar tot in de kleinste details. Enerzijds groeit hierdoor de betrokkenheid bij elkaar, anderzijds beperken ook conflicten zich nauwelijks meer tot een duidelijk begrensde geografisch gebied.

Het begin van deze eeuw werd gemarkeerd door veel initiatieven om de ongelijkheid, de instabiliteit en het oorlogsgeweld in te dammen en zelfs uit te bannen. Deze 'agenda van de hoop' werd het duidelijkst verwoord in de Millenniumdoelstellingen van de Verenigde Naties. Eén van de belangrijkste Millenniumdoelstellingen is halvering van de wereldwijde armoede in 2015. De verwezenlijking van deze doelstelling zou een belangrijke bron van instabiliteit, onveiligheid en oorlog dempen. Zal het ook mogelijk zijn vóór 2015 het oorlogsgeweld te halveren en een vreedzaam en veilig leven voor een aanzienlijk groter deel van de mensheid te verwezenlijken?

Wie naar de statistieken kijkt, ziet ook zeker een hoopvolle ontwikkeling. Na 1992 daalde het aantal grote gewapende conflicten waarin jaarlijks meer dan duizend doden vallen van vijftig per jaar naar ongeveer dertig.⁶ Oorlogen tussen landen worden zeldzaam. Bovendien is een mondiaal stelsel van 'goede instellingen' tot stand gekomen, van de Verenigde Naties via het Internationale Strafhof naar tal van non-gouvernementele organisaties. Al die instellingen geven vorm en inhoud aan de door de Partij van de Arbeid bepleite meerstromenstrategie.

⁶ Professor dr. K. Colijn, *De Goede Instelling. Op zoek naar mondiale veiligheid. Oratie bij de openbare aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar, faculteit der Sociale Wetenschappen, Erasmus Universiteit, 8 juni 2007, blz. 6 en 7.*

Sinds “9/11” lijkt het aanvankelijk optimisme echter te zijn omgeslagen in het meest zwarte pessimisme. Staten vechten wellicht onderling nauwelijks meer oorlogen uit, maar een nieuw fenomeen is daar voor in de plaats gekomen: het optreden van terroristische netwerken en niet formeel aan een staat gebonden milities wordt steeds omvangrijker en gewelddadiger. Op de terroristische aanslagen in New York en Washington volgden de oorlogen in Afghanistan en Irak. Op een zijtoneel van de internationale belangstelling vond en vindt de burgeroorlog in Darfur plaats. Bloedige terroristische acties op Bali, in Madrid en in Londen volgden. Op dit soort terroristisch geweld lijkt maar één antwoord mogelijk: geweld. Hierdoor wakkert de vrees voor een geweldsspiraal aan.

2.3 Meerstromen-strategie, in plaats van ‘oog om oog’.

De PvdA accepteert in bepaalde omstandigheden het gebruik van geweld als instrument om vrede naderbij te brengen, of af te dwingen. Wij gaan er echter niet vanuit dat geweld alleen met geweld bestreden kan worden. Er staan ons meer instrumenten ter beschikking.

Vrede en veiligheid tussen en binnen staten kan niet alleen met geweldsmiddelen worden afgedwongen. Armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling, respect voor mensenrechten, opbouw en onderhoud van rechtsstaten en goed bestuur zijn minstens zo belangrijk. Alleen met de inzet van een volledig repertoire aan middelen kan het ideaal van een veilig en vreedzaam leven voor iedereen worden verwezenlijkt.

Een meerstromenstrategie moet dus zowel:

- De bescherming van mensenrechten bevorderen en schendingen van deze rechten scherp veroordelen.
- Rechtsstaat en democratie bevorderen, als onmisbare voorwaarden voor een leven in vrijheid. (Vrije en democratische rechtsstaten zijn vreedzamer en veiliger. Oorlogen tussen democratieën onderling zijn in ons tijdsgewricht uitgebannen.)
- De solidariteit tussen rijke en arme landen stimuleren. De betekenis van ondersteuning uit ontwikkelde landen aan ontwikkelingslanden mag niet worden onderschat.
- Gebaseerd zijn op en uitgaan van wederzijds respect. Dialoog op basis van respect is niet alleen het cement in de onderlinge verhoudingen tussen burgers, maar ook tussen volken en staten.
- Het recht op een menswaardig bestaan voor iedereen nastreven. Verschillen in afkomst, land, volk doen er niet toe, zeker niet als het om dit recht op wereldburgerschap gaat.
- In voorkomende gevallen bereid en in staat zijn om van geweld gebruik te maken. Naast alle vreedzame middelen die kunnen worden ingezet om bovenstaande doelen te bereiken, dient als sluitstuk de bereidheid te bestaan daadwerkelijk deel te nemen aan internationale vredesmissies en operaties van wederopbouw, noodhulp en crisisbeheersing, ook als dit de inzet van geweld inhoudt.

Nederland is al een eind op weg om deze meerstromenstrategie vorm te geven. Bij de missie in Uruzgan wordt gesproken van de ‘3D benadering’ waarin naast ‘Defense’, ‘Diplomacy’ en ‘Development’ centraal staan. De Nederlandse krijgsmacht hanteert het hier van afgeleide credo “Vechten als het moet, opbouwen als het kan”.

Ook de PvdA is bereid om de krijgsmacht in te zetten om te vechten ‘als het moet’. Om de afweging te maken wanneer de inzet van geweld noodzakelijk en geoorloofd is, dienen heldere criteria gehanteerd te worden. Aan militair optreden van Nederland moet altijd een VN-mandaat ten grondslag liggen, wil het legitiem zijn. Dit uitgangspunt is wel noodzakelijk, maar niet voldoende. Aan iedere vorm van geweldsgebruik – in welk verband dan ook – dient op nationaal niveau tevens een zorgvuldig afwegingsproces vooraf te zijn gegaan.

De PvdA hanteert de volgende criteria die ieder afzonderlijk de inzet van geweld moeten rechtvaardigen:

- de ernst van de dreiging,
- het juiste gezag,
- het juiste oogmerk,
- een afweging van minder vergaande alternatieven,
- proportionaliteit,
- naleving van internationaal humanitair recht
- effectiviteit.

2.4 Uitgangspunten voor een betere krijgsmacht

Van deze meerstromenstrategie zijn concrete uitgangspunten af te leiden waaraan de door ons wenselijk geachte krijgsmacht moet voldoen. Dit leidt tot de volgende uitgangspunten:

De inzet staat centraal.

De aard en de omvang van de krijgsmacht worden bepaald door de bijdrage aan het buitenlands- en veiligheidsbeleid van ons land. Deze ambitie is leidend. De krijgsmacht doet dus ook een aantal dingen niet: geen franje, geen stokpaardjes van krijgsmachtdelen en een afscheid van grote verbanden als de brigade;

Slimmer en beter.

Een effectieve krijgsmacht is in hoge mate inzetbaar en heeft een hoog rendement met betrekking tot het halen van doelstellingen. De huidige inzetbaarheidscijfers voor hoofdwapensystemen kunnen en moeten flink omhoog. Dit is goed mogelijk door, onder andere, meer samenwerking tussen en binnen krijgsmachtonderdelen en in internationale samenwerking zoals dat onder meer in de EU Battle Groups en NATO Response Force vorm krijgt. Om het rendement van de krijgsmacht te vergroten dient zij nauw samen te werken met andere gouvernementele en non-gouvernementele organisaties op het gebied van vrede en veiligheid, nationaal en internationaal. Omdat samenwerking geen vrijblijvende zaak is moet die samenwerking strak worden geregisseerd en soms zelfs worden afgedwongen;

Personeel is de kritische succesfactor.

Mensen maken ambities waar. Goed materieel is, hoe belangrijk ook, slechts een middel. Defensie moet nu woorden in daden omzetten en een solide en modern personeelsbeleid de plaats laten innemen van het paniekvoetbal dat de afgelopen periode de boventoon voerde. Defensie dient goede en dus ingrijpende keuzen te maken. Halfhartige kortetermijnmaatregelen dienen tot het verleden te behoren. De krijgsmacht moet proactief in instroom, doorstroom en uitstroom, maatwerk voor knelpuntcategorieën, state-of-the-art voor- en nazorg investeren. Het personeels- en veteranenbeleid verdient een solide wettelijke basis.

Vandaag en morgen betaalbaar.

De Defensieorganisatie dient rekening te houden met extreme situaties waarin materiele uitgaven fors stijgen. Grote investeringen bergen het gevaar in zich dat de organisatie zich voor jaren committeert en zijn aanpassingsvermogen op veranderde omstandigheden verliest. Dit kan voorkomen worden door nieuw materieel in batches aan te schaffen, waarbij rekening wordt gehouden met technologische innovatie. Een goede relatie met het bedrijfsleven is hierbij van groot belang, opdat het adequaat kan inspelen op de behoeften van de krijgsmacht. Voor de uitvoering van allerlei vormen van dienstverlening dient bezien te worden of dit beter en/of goedkoper aan commerciële bedrijven kan worden uitbesteed.

3. Contouren van een adequate krijgsmacht

De meerstromenstrategie ter bevordering van vrede en veiligheid die de PvdA nastreeft, bedient zich van een breed instrumentarium en beperkt zich niet tot de krijgsmacht. De krijgsmacht maakt er uiteraard wel een onmisbaar onderdeel van uit.

3.1 Een moderne krijgsmacht

De Partij van de Arbeid wil een moderne krijgsmacht die voor crisis- en vredesoperaties kan worden ingezet en aan zulke operaties voor langere periodes kan deelnemen. Nederland, als middelgroot land met een internationale oriëntatie, moet zich daarbij richten op het 'organisatorische middenspectrum'. Dat betekent voor de aard en omvang van het militaire vermogen van ons land een krijgsmacht die doelgericht en doelmatig aan de inzet (in internationaal verband) moet kunnen meedoen en in de wijze van samenstelling onherroepelijk keuzes moet maken. Dat was de boodschap van 'Een plan voor de krijgsmacht' van september 1999. En dat is nog steeds onze boodschap.

Zo'n moderne krijgsmacht is nodig om bij te dragen aan de drie hoofdtaken van het Nederlandse defensiebeleid. Deze hoofdtaken zijn in de Defensienota 2000 als volgt verwoord:

1. Bescherming van de integriteit van het eigen en het bondgenootschappelijke grondgebied, inclusief de Nederlandse Antillen en Aruba;
2. Bevordering van de internationale rechtsorde en stabiliteit;
3. Ondersteuning van civiele autoriteiten bij rechtshandhaving, rampenbestrijding en humanitaire hulp, zowel nationaal als internationaal.

Wij willen een krijgsmacht met een uitgebalanceerde samenstelling van personeel en capaciteiten en hoofdwapensystemen. Een krijgsmacht die betaalbaar doordat doelen en middelen goed op elkaar zijn afgestemd. Dit betekent dat er keuzes gemaakt moeten worden. Van Nederland kan niet verwacht worden dat er op alle niveaus van de aanwending van geweld een meer dan evenredige bijdrage geleverd wordt. Het besluit van minister Van Middelkoop om van de aanschaf van kruisvluchtwapens voor de Koninklijke Marine af te zien is in dat opzicht betekenisvol: Nederland moet over een krijgsmacht beschikken die over voldoende middelen moet beschikken om in het middenspectrum op te treden. Een krijgsmacht die – zoals in de Grondwet is vastgelegd – door inzet in internationaal verband de internationale rechtsorde bevordert en in ons eigen land, maar ook daarbuiten in noodsituaties de helpende hand kan bieden.

Om dit doel te bereiken zijn de afgelopen jaren veel barrières geslecht. De Nederlandse krijgsmacht kende, net als in veel andere landen, een structuur die op tradities berustte. Deze tradities vormden een geweldig obstakel voor intensieve samenwerking. De afgelopen jaren zijn oude weerstanden doorbroken, maar het nostalgisch terugverlangen naar de oude autonomie van de eigen krijgsmachtdelen is nog lang niet verdwenen. Waar staan we nu op de weg naar een moderne krijgsmacht? Zijn alle traditionele obstakels werkelijk geslecht, of zijn we slechts halverwege? Het antwoord op deze vraag wordt gegeven aan de hand van de hoofdthema's die de Tweede Kamerfractie in 'Een plan voor de krijgsmacht' en 'De Europese Toets' aan de orde heeft gesteld.

Vergroting inzetbaarheid en samenwerking binnen de krijgsmacht

De door de Partij van de Arbeid voorgestane aanpak richtte zich op het vergroten van het aantal parate eenheden van de Nederlandse krijgsmacht.

De belangrijkste conclusie van 'Een plan voor de krijgsmacht' was dat er geen behoefte meer was aan mobilisabele (oproepbare) eenheden die uitsluitend geschikt waren voor inzet in het kader van de verdediging van het eigen grondgebied en dat van de bondgenoten in het geval van een massale dreiging. Dergelijke eenheden dienden volgens de nota te worden opgeheven.

Concreet stelde de PvdA-fractie destijds voor om:

- De noodzaak van legering van Nederlandse eenheden in Duitsland (Seedorf) kritisch te bezien en wellicht te beëindigen.
- De vaste brigade- en divisie-indeling los te laten.
- Een einde te maken aan de 'mismatch' tussen de taken en de daarvoor beschikbare middelen bij de marine. Kleinere, meer op de nieuwe kustwachttaken toegespitste patrouillevaartuigen zouden de fregatten geheel of gedeeltelijk kunnen vervangen en zo voor aanzienlijke besparingen in de personele en materiële exploitatie kunnen zorgen.
- Bij de luchtmacht de luchttransportvloot met extra Herculestoestellen uit te breiden.

Hoewel veel van deze voorstellen aanvankelijk van de hand werden gewezen, zijn de meeste van de door de Tweede Kamerfractie van de Partij van de Arbeid voorgestane aanpassingen uiteindelijk overgenomen en uitgevoerd:

- Lag de verhouding tussen parate en mobilisabele eenheden bij de landmacht lange tijd scheef, op dit moment behoren dergelijke mobilisabele eenheden tot het verleden.
- Een aantal fregatten is afgestoten en de komst van vier patrouillevaartuigen betekent dat de kustwachttaken van de marine beter en doelmatiger kunnen worden uitgevoerd.
- De legerplaats in Seedorf is gesloten.

Samenwerken en samenvoegen

Een tweede conclusie van 'Een plan voor de krijgsmacht' was dat binnen de krijgsmacht verschuivingen moesten plaatsvinden om het doel – 'het vergroten van het aantal parate eenheden'- daadwerkelijk te kunnen bereiken. Samenwerking en waar mogelijk samenvoeging waren daarbij de leidende begrippen. Het onder één commando samenvoegen van eenheden met gelijksoortige taken, materieel en uitrusting zou niet alleen de effectiviteit maar ook de doelmatigheid ten goede komen.

Concreet werd bepleit de volgende onderdelen onder één commando te brengen:

- Alle vliegende onderdelen van de krijgsmacht.
- Alle luchtverdedigingseenheden van landmacht en luchtmacht
- Mariniers, luchtmobiele brigade en commandotroepen.

Als we de balans van deze door ons voorgestane aanpak opmaken is sprake van verbeteringen aan de ene kant en van onbegrijpelijke aarzelingen en weerstand aan de andere kant.

De rode loper voor een gezamenlijk Defensie Helikopter Commando is uitgerold, maar de totstandkoming van deze defensiebrede organisatie gaat niet van een leien dak.⁷

⁷ 'DHC krijgt vaste vorm. Lange weg voor Defensie Helikopter Commando'. In: *De Vliegende Hollander*, juli/augustus 2007.

Nog moeizamer verloopt de onderbrenging van alle luchtverdedigingseenheden onder één commando. De samenwerking tussen mariniers, luchtmobiele brigade en commandotroepen is geïntensiveerd en op deelgebieden is sprake van integratie (bijvoorbeeld bij de duikopleidingen), maar de drie eenheden staan nog steeds op zichzelf en bewaren uit vrees voor verlies van hun status veel te veel afstand tot elkaar.

Een betere - op de nieuwe wijze van optreden toegesneden - organisatie van de krijgsmacht

De derde conclusie van 'Een plan voor de krijgsmacht' was dat de organisatie van de Nederlandse krijgsmacht op de schop moest. De krijgsmachtdelen waren grotendeels autonoom opererende organisaties, waarin hun deelbelangen tot het hoogste goed waren verheven. Ruimte voor beslissingen die deze deelbelangen konden ontstijgen was er niet.

Binnen de defensiebegroting hadden de krijgsmachtdelen via een al jarenlang gebruikelijke verdeelsleutel de financiële middelen verdeeld. De gesegmenteerde wijze van optreden van de krijgsmachtdelen was ook niet bevorderlijk voor de informatievoorziening binnen de defensieorganisatie. Als de verantwoordelijke minister en zijn staatssecretaris al de vinger op zere plekken in de krijgsmachtdelen durfden te leggen, werden zij maar mondjesmaat met informatie bediend. Op deze manier konden zij in de Tweede Kamer nauwelijks naar behoren verantwoording afleggen. Tekenend voor deze situatie is het feit dat minister van Defensie Frank de Grave in april 2002 overwoog om ontslag te nemen omdat hij na vier jaar ministerschap tot de conclusie was gekomen dat de leiding van de Koninklijke Landmacht de politieke leiding stelselmatig essentiële informatie had onthouden die zij voor haar publieke en politieke verantwoording nodig had.

De uitkomsten van de recente onderzoeken naar de behandeling van Irakese gedetineerden bevestigen helaas nogmaals dat binnen de defensieorganisatie de informatievoorziening in de richting van de minister en de Tweede Kamer niet op orde is. Dat is onacceptabel en dit is een risico voor een goed verloop van operaties.⁸

Een goede verhouding tussen de inzet in crisisoperaties en de politieke verantwoordelijkheid creëren

Bij de inzet in crisisoperaties ontbreekt inzicht in de politieke gevoeligheid van verschillende facetten van het optreden van Nederlandse eenheden en is ook geen sprake van een slagvaardige en volledige rapportage van politiek gevoelige voorvallen. Binnen het ministerie wordt vervolgens voortdurend gewikt en gewogen of het prestige van de eigen organisatie niet moet prevaleren boven de hoofdregel van de parlementaire democratie. Zo blijft gevoelige en belangrijke informatie hangen in het ministerie. Het gevolg is dat de minister tekortschiet in zijn eerste verantwoordelijkheid: het afleggen van politieke verantwoording over de gang van zaken binnen de defensieorganisatie.

In 'Een plan voor de krijgsmacht' is op het gevaar van deze scheve verhoudingen binnen de defensieorganisatie gewezen, maar - ondanks maatregelen die in de afgelopen vijf jaren genomen zijn - is het tij binnen de defensieorganisatie in dat opzicht nog bij lange na niet ten goede gekeerd. Op wezenlijke punten en op cruciale momenten schiet de defensieorganisatie tekort. Om dat euvel te verhelpen heeft de Tweede Kamerfractie van de Partij van de Arbeid in 1999 voorgesteld om de positie van de bevelhebbers ondergeschikt te maken aan de chef defensiestaf.

⁸ Dr. J.T. van den Berg, schout-bij-nacht b.d. prof.mr. G.L. Coolen, E.H. Schuyer, luitenant-generaal b.d. C.J.M. de Veer, *Onderzoek ondervragingen in Irak, Rapport van de Commissie van Onderzoek naar de betrokkenheid van Nederlandse militairen bij mogelijke misstanden bij gesprekken met gedetineerden in Irak*, Den Haag 18 juni 2007, blz. 21

De Adviescommissie Opperbevelhebberschap, onder voorzitterschap van commissaris van de Koningin van Zuid-Holland Jan Franssen, kwam tot een gelijklopende conclusie in haar op 19 april 2002 gepresenteerd advies. Hoewel de uitwerking van de voorstellen van de Commissie Franssen op tal van plaatsen in de huidige defensieorganisatie herkenbaar zijn, is er veel te veel water bij de wijn gedaan.

Zo is in één zeer belangrijk opzicht de positie van de Commandant der Strijdkrachten (CDS) niet versterkt: hij is nog steeds slechts één van de vele adviseurs van de minister. Tegelijkertijd zijn de kennis en mogelijkheden om vanuit de ambtelijke organisatie tegenwicht te bieden aan de militaire top van Defensie te verbreekt in de organisatie ondergebracht om effectief te kunnen zijn. De verhoudingen tussen de militaire en de politiek/ambtelijke leiding bij Defensie zijn hierdoor permanent uit balans. Het is daarom de hoogste tijd om de organisatie zo in te richten dat een uitgebalanceerde verhouding ontstaat tussen de inzet in crisisoperaties en de politieke verantwoordelijkheid daarvoor.

Een adequaat beheer en een uitstekende informatievoorziening tot stand brengen

De reorganisatie van de defensieorganisatie oogt op papier goed, maar in de praktijk is een nieuwe hiërarchische organisatiestructuur ontstaan met veel PR-achtige nadruk op een cultuuromslag. In ieder geval heeft de van bovenaf opgelegde integratie van beheers- en informatiesystemen geleid tot steeds hoger oplopende kosten en vertragingen. Nieuwe – nog niet naar behoren functionerende – informatiesystemen worden nu krijgsmachtbreed gebruikt naast de oude vertrouwde systemen van de traditionele krijgsmachtonderdelen afzonderlijk waardoor gebrek aan inzicht schering en inslag is. Deze gebrekkige informatie betreft onder meer beschikbaarheid van opgeleide en geoefende manschappen, functies, materieel, bewapening, munitie en budgetten. De Algemene Rekenkamer heeft inmiddels de noodklok geluid en een bezwaaronderzoek bij Defensie ingesteld.

3.2 Waardering voor het defensiepersoneel

Afgezien van de omvorming van de krijgsmacht tot een voor crisisoperaties inzetbare organisatie en de invoering van een daarbij horende organisatie wordt de defensieorganisatie geplaagd door een ander probleem dat ook reeds in 'Een plan voor de krijgsmacht' aan de orde is gesteld. Het was toen – en het is nu ook nog – de hoogste tijd voor een opwaardering en verhoging van de aantrekkelijkheid van het militaire beroep.

Anders dan ten tijde van de Koude Oorlog is de kans levensgroot dat Nederlandse militairen worden ingezet onder omstandigheden die niet wezenlijk verschillen van een oorlogssituatie. Besluiten tot inzet van Nederlandse militairen in dergelijke situaties zijn en behoren tot de meest zorgvuldig afgewogen beslissingen die in de Trèves-zaal worden genomen. De grote betekenis die het kabinet en de Tweede Kamer aan deze inzet hechten hoort gepaard te gaan met een even betekenisvolle waardering voor het defensiepersoneel. Goede opleidingen, aandacht voor een maatschappelijke carrière na de militaire loopbaan, uitstekende arbeidsvoorwaarden, arbeidsomstandigheden waarin wordt opgetreden tegen intimidatie en discriminatie in combinatie met een sluitend systeem van nazorg zijn onmisbare ingrediënten voor deze waardering.

Werving, selectie, uitstroom en nazorg

Waardering voor het defensiepersoneel is ook om een andere reden belangrijk. De Nederlandse beroepsbevolking zal binnen afzienbare tijd gaan krimpen. Deze ontwikkeling die parallel loopt aan een afname van de totale bevolkingsomvang doet zich thans reeds voor in Zuid-Limburg en in delen van Noord-Nederland. De gevolgen zijn op tal van gebieden verreikend.⁹

Vanaf 2035 zal geheel Nederland, de Randstad inbegrepen, met deze krimp van de totale bevolking en van de beroepsbevolking te maken hebben. De komende jaren zal de Nederlandse economie groeien en ook dat zal de spanning op de arbeidsmarkt opvoeren. Een aantal werkgevers heeft inmiddels collectieve arbeidsovereenkomsten afgesloten met afspraken die boven de wensen van de bonden uitstijgen.

De concurrentie op de arbeidsmarkt zal de krijgsmacht op veel fronten raken. De werving zal stagneren, zeker als nog steeds bestaande belemmeringen voor de indiensttreding van vrouwen en allochtonen niet snel en resoluut worden weggenomen. Bij belangrijke beslissingen over de inrichting van de krijgsmacht moet nu al rekening worden gehouden met de krapte op de arbeidsmarkt.

Een zwaar accent op hoogtechnologische capaciteiten in plaats van personeelsintensieve middelen – één van de mogelijkheden om de problemen van een krappe arbeidsmarkt te omzeilen – vraagt ook om andere vormen van instroom van ander personeel, andere vormen van scholing en opleiding binnen de krijgsmacht. Dit betekent dat meer ruimte moet komen voor zogenaamde horizontale instroom van personeel met een hoogtechnologische achtergrond. Dit personeel wordt niet voor niets 'specialisten' genoemd. Het zou goed zijn als deze horizontale instromers in de gelegenheid worden gesteld om een volledige militaire carrière op te bouwen als ze dat wensen. Nu horen ze er van meet af aan niet bij. Doorstroming binnen de rangen van de krijgsmachtdelen is op dit moment uitsluitend voorbehouden aan personeel dat op jonge leeftijd voor de krijgsmacht heeft gekozen.

Werving en behoud van personeel staan nu reeds onder druk. Die druk zal de komende jaren alleen maar toenemen. Alle instrumenten van het personeelsbeleid moeten erop gericht zijn om zoveel mogelijk militairen te behouden voor de krijgsmacht en dus niet op bepaalde momenten in hun loopbaan onzekerheid over de vraag 'up or out?' te zaaien. De uitkomst van zo'n aanpak is dat veel militairen inderdaad zelf een keuze maken en voor werk buiten de krijgsmacht kiezen.

3.3 Samenwerking

Aansluitend op 'Een plan voor de krijgsmacht' verkende de Tweede Kamerfractie van de Partij van de Arbeid in november 2000 de mogelijkheden voor nauwere internationale samenwerking tussen de krijgsmachten van de lidstaten van de Europese Unie. Het tij voor zo'n impuls tot verdere samenwerking en rationalisatie van de defensie-inspanningen, 'Een Europese Toets', leek op dat moment uiterst gunstig. De regeringsleiders en presidenten van de lidstaten van de Europese Unie hadden in december 1999 doelstellingen geformuleerd die op zo'n samenwerking en rationalisatie waren gericht. In 2003 zou de Europese Unie moeten beschikken over een capaciteit van 50.000 tot 60.000 militairen die binnen zestig dagen zouden kunnen worden ingezet voor onder Europese leiding staande vredes- en crisisoperaties.

Deze capaciteit was slechts een klein deel van de totale militaire capaciteiten van de landen van de Europese Unie. Maar veel van deze capaciteiten waren verouderd, verbrokkeld en zo georganiseerd dat ze samenwerking eerder blokkeerden dan stimuleerden. In de jaren zeventig van de vorige eeuw hebben bewindspersonen van de Partij van de Arbeid geprobeerd de groeiende Europese samenwerking en eenwording ook te benutten voor een doelmatiger defensiebeleid.

⁹ W. Derks, P. Hovens, L.E.M. Klinkers, 'Structurele bevolkingsdaling. Een urgente nieuwe invalshoek voor beleidsmakers.' Raad voor Verkeer en Waterstaat en VROM, 2006

De eerste sociaaldemocratische minister van Defensie van ons land, Henk Vredeling, wilde van Defensie een van de locomotieven voor Europese samenwerking maken en wilde af van Defensie als de laatste wagon van de Europese trein. Dergelijke mogelijkheden liepen spaak, omdat Europese defensiesamenwerking slecht wortel schoot in de schaduw van de bondgenootschappelijke afspraken in de NAVO. Maar na het einde van de Koude Oorlog kwam die ruimte er wel.

Op dit vlak zijn maar uiterst bescheiden resultaten geboekt sinds 1999. Ook op terreinen waar de Europese landen te maken hebben met tekortkomingen die zonder drastische ingrepen ongedaan te maken zijn bleven resultaten uit. Het ging daarbij om verbetering van commandovoering, een betere inlichtingenvergaring, - verwerking en – analyse, samenwerking op het gebied van strategisch rapport, vergroting van de inzetbaarheid en het voortzettingsvermogen, een gezamenlijke aanpak van bescherming en vermindering van de kwetsbaarheid van in te zetten eenheden.

Ondanks deze tegenvallende resultaten zijn wij overtuigd van het nut en de noodzaak van meer Europese samenwerking. Nederlandse eenheden treden immers altijd op in internationaal verband, waarbij zonder uitzondering sprake is van een nauwe verbondenheid met een van de grotere Europese krijgsmachten. Het spreekt dan vanzelf dat het vele voordelen biedt om op elkaars capaciteiten te kunnen terugvallen. Taakuitwisseling en taakspecialisatie worden vaak geblokkeerd omdat hier de kosten voor de baten uitgaan. Om die redenen hebben wij voor de komende jaren dan ook in onze plannen financiële middelen vrijgemaakt om een intensievere Europese samenwerking op defensiegebied aan te jagen. Met zulke investeringen is het mogelijk om binnen afzienbare tijd de eerste vruchten van deze nauwere samenwerking te plukken.

3.4 Een evenwichtig budgettair kader

Veel is ten goede veranderd, maar er is ook veel blijven liggen. De noodzaak tot verbetering is dus onverminderd van kracht. Daarom actualiseert de Tweede Kamerfractie van de Partij van de Arbeid haar plannen voor een actieve en doelmatige krijgsmacht. Onze plannen zijn geen bezuinigingsplannen. Extra uitgaven voor de vergroting van de activiteiten van de Nederlandse krijgsmacht zijn nodig. Deze financiële middelen kunnen worden gevonden als voor een doelmatiger aanpak wordt gekozen. In totaal willen wij op het jaarlijkse defensiebudget ruim 0,5 miljard euro aan doelmatigheids-opbrengsten verwezenlijken. Dit is ruim zes procent van het totale defensiebudget van acht miljard euro. Dit bedrag willen we inzetten om de Nederlandse krijgsmacht beter uit te rusten, beter op te leiden en het personeel de waardering te bieden die deze mannen en vrouwen verdienen.

Onze hoofdthema's zijn en blijven de rode draad bij de keuze voor de aard en omvang van de Nederlandse krijgsmacht in de komende jaren:

1. Vergroting inzetbaarheid en samenwerking binnen de krijgsmacht;
2. Samenwerken en samenvoegen;
3. Een betere, op de nieuwe wijze van optreden toegesneden, organisatie van de krijgsmacht
4. Waardering voor het defensiepersoneel;
5. Internationale samenwerking;
6. Een evenwichtig budgettair kader.

4. Knelpunten en ambities

4.1 Naar een actieve en doelmatige krijgsmacht

De plannen en voorstellen die uit 'Een plan voor de krijgsmacht' en 'De Europese Toets' zijn voortgekomen, zijn successievelijk in grote lijnen gemeengoed geworden. Dat is echter geen reden om tevreden achterover te leunen. Binnen de defensieorganisatie zijn de afgelopen jaren veel veranderingen in gang gezet, maar vaak zijn die halverwege blijven steken, of kampen ze met zoveel vertraging dat de verwachte verbeteringen ook nu nog op zich laten wachten. Op sommige plekken wordt de uitdaging om te voldoen aan de eisen die aan een actieve en doelmatige krijgsmacht gesteld moeten worden onvoldoende of helemaal niet opgepakt. Daarnaast staat de wereld niet stil. De PvdA-fractie zelf is op verschillende punten tot andere en nieuwe inzichten gekomen.

In dit hoofdstuk actualiseren en vernieuwen we onze voorstellen om tot een actieve en doelmatige krijgsmacht te komen. Met deze voorstellen willen we in dit de periode 2008-2012 bereiken. Er moeten de komende tijd knopen worden doorgehakt en knelpunten worden opgelost om de ambities die Nederland met haar krijgsmacht heeft waar te kunnen maken.

4.2 De cruciale factor: het personeel

Ons land heeft een actieve en doelmatige krijgsmacht nodig om onze verantwoordelijkheid in de wereld te nemen. Zo'n krijgsmacht bestaat uit mannen en vrouwen, uit militairen en burgermedewerkers. De kwaliteit van het militaire optreden van Nederlandse eenheden wordt bepaald door de motivatie, de kennis, de ervaring en het enthousiasme waarmee de ruim 65.000 defensiemedewerkers hun taken uitvoeren. De Partij van de Arbeid vindt een grotere maatschappelijke waardering voor hen op zijn plaats.

Arbeidsvoorwaarden

Deze waardering dient in de eerste plaats tot uitdrukking te komen in de arbeidsvoorwaarden. Het militaire beroep stelt hoge eisen. Bovendien is het militaire beroep in de meeste gevallen geen baan voor het leven. Werken bij de krijgsmacht moet aantrekkelijk worden gemaakt.

Op dat vlak moet het nodige worden gedaan. De defensieorganisatie kent op dit moment ongeveer 5.000 vacatures. De werving van personeel levert niet voldoende nieuwe medewerkers op om die gaten te vullen en een uitgebalanceerde krijgsmacht in stand te houden. De uitstroom van defensiepersoneel is groter dan de instroom. De krijgsmacht dreigt dus leeg te lopen.

De vooruitzichten om dit tij te keren zijn niet gunstig voor Defensie. De economische groei gaat overal gepaard met een grote vraag naar nieuw personeel. Defensie moet op de arbeidsmarkt concurreren en kan die slag alleen maar succesvol winnen als zij nieuw personeel met uitstekende arbeidsvoorwaarden aan zich kan binden. En daar ligt het aanknopingspunt voor een succesvol personeelsbeleid. Staatssecretaris Cees van der Knaap heeft in een vorige kabinetsperiode de aanzet gegeven tot invoering van een flexibel personeelssysteem. Een dergelijk systeem werd bepleit in de *Defensienota 2000*. Inmiddels zijn we alweer een aantal jaren verder en is de uit die tijd daterende analyse van de personeelsproblematiek bij Defensie alweer achterhaald.

We pleiten voor een nieuwe aanpak en dat betekent dat Defensie moet afstappen van afzonderlijke collectieve arbeidsvoorwaardenafspraken voor het defensiepersoneel. Een functie bij Defensie is in veel gevallen een brug naar een vervolgcarrière in andere sectoren. Daarom pleiten wij voor een collectieve arbeidsvoorwaardenovereenkomst in de veiligheidssector. Het defensiepersoneel verkeert wat ons betreft niet langer in een isolement als het gaat om afspraken over rechtspositie en arbeidsvoorwaarden. Mocht het kabinet geen voornemens hebben tot wetgeving, dan overweegt de fractie met een initiatiefvoorstel te komen.

Werving en behoud personeel

Defensie moet zich meer gaan richten op de werving en het behoud van medewerkers. Het inbouwen van 'out'-momenten in de loopbaan van de Nederlandse militairen maakt van Defensie geen aantrekkelijke werkgever. Talent-scouting, goede loopbaanbegeleiding en een uitgekiend Human Resources-beleid verdienen veel meer aandacht. Dit alles neemt niet weg dat Defensie te maken heeft met een uitstroom van medewerkers, die nog zal toenemen als gevolg van de demografische ontwikkelingen.

Het beleid moet erop gericht zijn die natuurlijke uitstroom in te perken. Bij de werving moeten andere accenten worden gelegd. De traditionele aanpak om grote en dure wervingsadvertenties in bladen die vooral in kapperszaken worden doorgebladerd te plaatsen werkt niet meer, zo die aanpak ooit al gewerkt heeft. Er dient een veel directere benadering van relevante doelgroepen ontwikkeld te worden, via internet en andere moderne media bijvoorbeeld, om ook op dit punt aan de eisen van de tijd te kunnen voldoen.

Opleiding

De krijgsmacht is één grote opleidingsfabriek. Naast alle trainingen waarin de militaire vakbekwaamheid wordt getest volgen militairen die hun hele loopbaan bij de krijgsmacht doorbrengen veel opleidingen. Anders gezegd binnen de krijgsmacht wordt veel tijd en geld besteed aan opleidingen. Hierbij vallen een aantal aspecten op.

In de eerste plaats ontbreken precieze cijfers en harde gegevens over hoeveel opleidingen de krijgsmacht verzorgt en hoeveel en welke groepen personeel gebruik maken van de opleidingscapaciteit. Afgaand op de inschattingen van een groot aantal betrokkenen met wie we gesproken hebben, brengen de militairen met een contract voor onbepaalde tijd een kwart van hun loopbaan door in cursusbanken en opleidingsinstituten. De Partij van de Arbeid wil dat de krijgsmacht transparanter is met betrekking tot nut, noodzaak en kosten van interne opleidingen.

In de tweede plaats hebben we de indruk dat de investeringen ten aanzien van de opleidingen van militairen met een contract voor bepaalde tijd en onbepaalde tijd nogal verschillen. De middelbare en hogere managementcursussen zijn bijvoorbeeld alleen toegankelijk voor personeel met een contract voor onbepaalde tijd, terwijl carrièremogelijkheden weer afhankelijk worden gesteld van gevolgde managementcursussen. Dit mechanisme belemmert de doorstroom en behoud van personeel. Slechts een selectieve groep personeelsleden profiteert van de opleidingsmogelijkheden en dus van de doorstroommogelijkheden. In het rapport van de commissie Staal wordt onder meer de aanbeveling gedaan dat de krijgsmacht meer aandacht zou moeten besteden aan de selectie van de juiste mensen om die te kunnen laten doorstromen.¹⁰

¹⁰ Commissie Staal, *Ongewenst gedrag binnen de krijgsmacht*, 29 september 2006, blz.116

In de derde plaats is opvallend dat het overgrote deel van de opleidingen in eigen beheer van de operationele commando's en andere instanties binnen de defensieorganisatie wordt gegeven. Wat betreft de meer specifiek militaire vaardigheden is het natuurlijk begrijpelijk dat deze het beste in nauw aan de krijgsmacht gelieerde instituten worden aangeleerd. Maar in veel gevallen schiet de interne gerichtheid van de defensieorganisatie op haar eigen opleidingsinstituten haar doel voorbij. Zo komt overlap met civiele opleidingen hierbij helaas voor.

We noemen twee voorbeelden:

1. Defensie leidt van het begin tot het einde haar eigen medisch-verzorgend personeel op, terwijl de militaire vaardigheden en specifiek medische kennis die verband houden met militair optreden maar een beperkt deel van het curriculum beslaan.
2. Ook bij opleidingen aan de Nederlandse Defensieacademie met vestigingen in Breda en Den Helder zouden opleidingen, zoals de vierjarige voltijds opleiding bedrijfskunde, kunnen worden uitbesteed.

De Partij van de Arbeid is van mening dat algemenere opleidingsvormen grotendeels beter door externe instituten kunnen worden verzorgd. De erkenning van defensieopleidingen in de civiele wereld wordt hiermee vergemakkelijkt, waardoor defensiepersoneel na een eventueel vertrek uit de krijgsmacht makkelijker tot de reguliere arbeidsmarkt kan toetreden.

Gezamenlijke opleidingen waarbij Regionale Opleidingscentra, maar ook politie, brandweer en gevangeniswezen worden ingeschakeld vergroten de kansen op doorgroeibanen voor militairen die op een gegeven moment een punt achter hun loopbaan in de krijgsmacht willen zetten. Wij pleiten er dan ook voor dat militairen bij hun binnenkomst in de krijgsmacht de mogelijkheid wordt geboden een opleidingstraject op maat te volgen. Worden deze opleidingen met succes afgerond, dan krijgt de desbetreffende militair een werkgarantiecertificaat, waarmee hij of zij op een zelf aan te geven moment de overstap naar een verdere carrière bij de politie, bewakings- en beveiligingsbranche, brandweer, douane of gevangeniswezen kan maken. Daarmee wordt de aantrekkelijkheid van het militaire beroep vergroot.

Vorming

Van oudsher is de krijgsmacht een organisatie met een masculiene organisatiecultuur. Door allerlei maatschappelijke invloeden, maar ook door veranderingen van de operationele inzet van de krijgsmacht is de cultuur van de krijgsmacht wel aan het veranderen. Dit neemt niet weg dat aspecten als fysieke kracht, uithoudingsvermogen, gehardheid, gehoorzaamheid en discipline hele belangrijke ingrediënten van de hedendaagse militaire vorming blijven. Gelet op de verschillende dimensies van het moderne militaire optreden, zoals opereren in international verband, samenwerken met verschillende krijgsmachtdelen en een grote verscheidenheid aan taken dient de militair te kunnen schakelen tussen het toepassen van geweld, het bieden van hulp en diplomatiek (onder-)handelen. Wanneer alleen de meer masculiene aspecten van hem of haar zijn ontwikkeld is de militair niet goed voorbereid op de taakstelling binnen de krijgsmacht. Hier komt nog bij dat de situaties waarin militairen tegenwoordig beslissingen moeten heel complex zijn. Bovendien wordt een groot beroep gedaan op eigen verantwoordelijkheid en besluitvaardigheid. Dit vereist een goede ontwikkeling van de morele competentie van de militair. Zodat militairen op zijn minst in staat zijn om te zien welke waarden in een situatie op het spel staan of geschonden dreigen te worden.

De Partij van de Arbeid pleit in de vorming van militairen voor meer aandacht voor de humanitaire en morele kant van het militaire beroep. In de opleidingen, maar ook in onderlinge communicatie (bijvoorbeeld functioneringsgesprekken, briefings of vergaderingen) dient meer aandacht te worden besteed aan empathie, emotie, kwetsbaarheid, reflectie en eigen verantwoordelijkheid.

Arbeidsomstandigheden

Defensie is als werkgever verplicht om, binnen het algemene arbeidsomstandighedenbeleid, een beleid te voeren met betrekking tot het beschermen van werknemers tegen seksuele intimidatie en tegen agressie en geweld.¹¹ Het defensiepersoneel heeft ondanks de aard van het werk en de gevaarlijke leef- en werkomstandigheden tijdens missies recht op een vreedzame en veilige werkplek. Helaas liet het rapport 'Ongewenst gedrag binnen de krijgsmacht' van de commissie Staal zien dat bij het voorkomen van ongewenst gedrag en discriminatie de krijgsmacht nog wel wat steken laat vallen.¹² Zo blijkt dat één op de zes vrouwen last heeft van ongewenst seksueel gedrag en dat één op de tien mannen wordt gepest en daar last van heeft.

Tot nu toe heeft Defensie vooral aandacht besteed aan de zogenaamde 'korte termijn aanbevelingen' van de commissie Staal, zoals het expliciteren van gedragsnormen. We onderstrepen hier het belang van de aanbeveling voor de middellange termijn, namelijk het zodanig aanpassen van het management en de organisatie dat ze een veilige en beschermende werksfeer bevorderen. In aansluiting op het rapport van de commissie Staal pleiten we voor een meer evenwichtige demografische personeelsopbouw met meer vrouwen op hogere functies.

Daarnaast dient de organisatie zodanig ingericht te worden dat de afstand tussen de top en de werkvloer wordt verkleind. De centralisatie van bepaalde taken dient niet ten koste te gaan van bedrijfsvoering en sociaal management binnen operationele eenheden. Verder ondersteunen we van harte initiatieven waarin de persoonlijke ontwikkeling van leidinggevend en op het gebied van sociaal leiderschap centraal staat, bijvoorbeeld door middel van individuele coachingtrajecten.

Bijzondere aandacht is vereist voor de ontgroeningspraktijken die op verschillende opleidingsinstituten nog algemeen gangbaar zijn. Tijdens de eerste weken van de algemene militaire opleiding worden de nieuwe, duur geworven, militairen onder het mom van 'hoort erbij', 'een militair moet tegen een geintje kunnen' en 'daar word je sterk van' met vernedering, intimidatie en repressie geconfronteerd. Dit vinden wij een zeer onwenselijke situatie. Dergelijke praktijken in de eerste fase van de socialisatieperiode van militairen in opleiding leggen namelijk het fundament voor een organisatiecultuur waarin ongewenst gedrag in de toekomst goed kan gedijen. Bovendien zou ons inziens het humanitaire karakter van het militaire beroep vanaf dag één centraal dienen te staan. In de huidige taakstelling van de krijgsmacht gaat het aanwenden van geweld om veiligheid en stabiliteit zeker te stellen immers hand in hand met diplomatie, het bieden van noodhulp en het ondersteunen van wederopbouw. Nieuwkomers in de krijgsmacht hebben dan ook recht op een introductieperiode waarin zij empathie, medemenselijkheid en respect van hun toekomstige collega's ervaren. Introductieperiodes met een intimiderend en repressief karakter dienen tot het verleden te behoren.

Een nieuwe, betere nazorg

Een militair brengt in de krijgsmacht meestal een beperkte tijd door. De meeste militairen kiezen voor een dienstverband van enkele jaren, velen stromen door naar een 'half carrière'-professie. Een beperkt deel is zijn hele werkzame leven actief binnen de krijgsmacht. Door de nieuwe wijze van optreden van de Nederlandse krijgsmacht lopen ze allemaal de kans om te worden ingezet in crisis- en vredesoperaties. De omstandigheden waaronder zij moeten werken zijn vaak ingrijpend. Psychische en fysieke klachten zijn in veel gevallen herleidbaar tot de inzet in dat soort operaties. Een goed functionerend nazorgsysteem is daarom onontbeerlijk. Daarop mag niet worden beknipt. Sterker nog; daar moet extra in worden geïnvesteerd.

¹¹ Arbo-wet art. 4 lid 2, 1994

¹² Commissie Staal, *Ongewenst gedrag binnen de krijgsmacht*, 29 september 2006

De Partij van de Arbeid vindt het uitstekend dat veteranen een zo belangrijke plek in het coalitieakkoord voor het huidige kabinet hebben gekregen. Door de inzet in crisisoperaties worden Nederlandse militairen blootgesteld aan omstandigheden die gelijk zijn aan oorlogssituaties. De kans op lichamelijke en psychische schade is daardoor ook gestegen. Vooral posttraumatische stoornissen kunnen zich pas veel later openbaren. Militairen kunnen daarom ook na hun ontslag uit dienst niet aan het eigen lot worden overgelaten.

Veteranenwet

Op initiatief van de PvdA is in het coalitieakkoord opgenomen dat de nazorg van uitgezonden militairen wordt verbeterd en bezien zal worden of wetgeving nodig is. Tijdens het schrijven van deze notitie maakte de staatssecretaris van Defensie bekend dat hij een Veteranenwet, een vast juridisch kader waarin de overheidsaansprakelijkheid bij veteranenproblemen wordt getoetst, in voorbereiding heeft genomen en eind 2008 aan de Kamer wil aanbieden. De PvdA is verheugd dat haar jarenlange pleidooien voor een dergelijke wet eindelijk gehoor vinden en dringt aan op spoed.

Defensiewet

De gang van zaken rond 'Eric O.' en de wijze waarop Nederlandse militairen in Irak met gedetineerden omgingen tonen aan dat op vele vlakken heldere richtlijnen en regels ontbreken. Stuitend is dat in weerwil van de eenhoofdige leiding van de CDS bij dit soort operaties de uitgezonden eenheden verschillende en afwijkende instructies meekregen van hun commandanten in Nederland. Het is daardoor geen wonder dat zich incidenten hebben voorgedaan. Wij pleiten voor een Defensiewet, waarin de rechten en plichten van uitgezonden militairen worden vastgelegd en waarin de bevoegdheden voor bevelvoering worden verankerd. De Nederlandse krijgsmacht is de afgelopen vijftien jaar omgevormd tot een militair apparaat dat, behalve voor het vervullen van de klassieke verdedigingstaak en voor de ondersteuning van civiele autoriteiten bij rechtshandhaving, rampenbestrijding en humanitaire hulp, zowel nationaal als internationaal, op korte termijn overal ter wereld inzetbaar moet zijn voor crisisbeheersingsoperaties. Door deze diep ingrijpende verandering is de betekenis van begrippen als oorlog en vrede vooral bij crisisbeheersingsoperaties diffuus geworden. Zo heeft de legitimiteit van de toepassing van geweld door Nederlandse militairen tijdens crisisbeheersingsoperaties een wankele basis. In de meeste gevallen wordt de legitimiteit van toepassing van geweld in die situaties namelijk niet ontleend aan (internationale) wetgeving, maar slechts aan dienstvoorschriften. In het rapport van de Commissie Borghouts, 'Evaluatie toepassing militair strafprocesrecht bij uitzendingen' wordt dit onderkend.¹³

Maar niet alleen de legitimiteit van toepassing van geweld door Nederlandse militairen tijdens crisisbeheersingsoperaties is onduidelijk. Ook het besluitvormingsproces voorafgaand aan de inzet van Nederlandse militairen heeft tot onzekerheid, verwarring en stagnatie geleid. Dit is niet alleen aangetoond in het eindrapport van het NIOD en door de parlementaire enquêtecommissie Srebrenica, ook in de besluitvorming met betrekking tot de recente missies in Irak en Afghanistan is er onduidelijkheid. Niet alleen gaat het daarbij om de positie van het kabinet en het parlement ten opzichte van elkaar, maar ook om de bevoegdheden die in het kader van de operationele inzet aan de krijgsmacht en de leden daarvan wordt toegekend. Dat laatste vraagt bij uitstek om een sluitend juridisch kader, wetgeving en op wetgeving gebaseerde regels, om gevaarlijke juridische onduidelijkheden op te heffen.

¹³ mr. H.C.J.L. Borghouts, mr. R.D.E. Daverschot, mr. G.C. Gillissen, *Evaluatie toepassing militair strafprocesrecht bij uitzendingen*, Haarlem, 31 augustus 2006

Voorts hebben we te maken met nieuwe vormen van inzet van de krijgsmacht. Hierbij zou in formele zin het Toetsingskader¹⁴ gehanteerd moeten worden, maar de vraag is of dat niet tot onaanvaardbare stagnatie leidt voor de operationele inzetbaarheid. Hierbij kan onder andere worden gedacht aan de inzet van de NATO Response Forces en de EU Battlegroups. Onduidelijk is op welke wijze het parlement het kabinet kan controleren of en op welke wijze het Toetsingskader door het kabinet is gehanteerd.

De verantwoordelijkheid voor de inzet van de krijgsmacht onder verzwarende omstandigheden behoort een verantwoordelijkheid van het kabinet te zijn. Er mag geen verschil van mening zijn over de vraag of, en zo ja op welke wijze en op welk moment de politieke besluitvorming wordt omgezet in bevoegdheden van militaire commandanten bij operationele inzet, waar ook ter wereld. Daarnaast dienen het kabinet en parlement zodanig duidelijke en militair haalbare randvoorwaarden te scheppen dat de inzet van de krijgsmacht niet leidt tot onverantwoorde risico's voor het welslagen van de missie en de gevolgen daarvan voor de militairen die aan de missie deelnemen.

De krijgsmacht, als het instrument bij uitstek ten dienste van de regering ter bescherming van de belangen van de staat, moet onder alle omstandigheden beschikbaar en inzetbaar zijn. Voor het waarborgen van die beschikbaarheid en inzetbaarheid van de krijgsmacht worden aan militairen eisen gesteld die in andere arbeidsorganisaties in mindere mate of niet in combinatie met elkaar voorkomen. Daarbij gaat het allereerst om de plicht tot het uitvoeren van aan de krijgsmacht opgedragen taken.

De militair kan worden opgedragen zijn of haar taken onder levensbedreigende omstandigheden uit te voeren, waarbij hij- of zijzelf veelal geweld moet gebruiken en wapens moet hanteren. De militair kan overal ter wereld worden ingezet en moet daarvoor beschikbaar en inzetbaar zijn.

De risico's op (ernstige) fysieke- en/of mentale schade die militairen lopen bij de uitoefening van hun beroep is groot. Afhankelijk van het karakter van de missie waarvoor militairen worden ingezet kan dat risico zo groot zijn dat dit kan leiden tot invaliditeit en zelfs tot het verlies van het leven. Het feit dat dit hoort tot de risico's van het beroep en dat militairen dat ook beseffen betekent niet dat het probleem daarmee kan worden afgedaan. De erkenning door de regering van de bijzondere positie van de militair brengt met zich mee dat regering en parlement een bijzondere zorgplicht hebben voor de militair. De PvdA wil deze zorgplicht wettelijk verankeren. Hierbij dient in acht te worden genomen dat bij uitgezonden militairen psychische schade in veel gevallen pas zichtbaar wordt nadat de militair de krijgsmacht heeft verlaten. Dit kan grote - ook grote financiële - consequenties hebben. De omstandigheid dat de relatie tussen Defensie, als werkgever, en de (ex) militair bij schade soms ernstig is verstoord, is een extra reden om die zorgplicht nauwkeurig wettelijk vast te leggen, zodat iedereen weet waar hij in een bepaald geval aan toe is en recht op heeft.

Er dient een Defensiewet te komen als wettelijke basis voor:

- de legitimiteit van toepassing van geweld door militairen,
- het besluitvormingsproces rond de inzet van de krijgsmacht bij crisisbeheersingsoperaties,
- het moment waarop de politieke besluitvorming wordt omgezet in bevoegdheden van militaire commandanten.
- de zorgplicht ten aanzien van het personeel.

De Defensiewet kan worden ingericht met de Politiewet als voorbeeld. In de Defensiewet worden de, uit de Grondwet afgeleide, verantwoordelijkheden van regering, parlement en de militaire commandanten vastgelegd. Ook de bevoegdheden, rechten en plichten van individuele militairen dienen daarin te zijn vastgelegd. Ook moet in de Defensiewet het Toetsingskader worden verankerd. Het huidige Wetboek van Militair Strafrecht en de daarmee samenhangende wetgeving dient in lijn daarmee te worden aangepast.

¹⁴ Minister mr. F.H.G. de Grave, minister J.J. van Aartsen, *Toetsingskader 2001*, 19-07-2001, Tweede Kamer 26.454, nr. 18, vergaderjaar 2000/2001

Voorts kan van de gelegenheid gebruik worden gemaakt om bestaande ad-hoc samenwerkingsvorming in het domein van de publieke veiligheidssector structureel te regelen. Hierbij kan onder andere worden gedacht aan militaire bijstand en civiel - militaire samenwerking. In deze wet moet duidelijk worden gemaakt wie opdracht kan geven tot het aanwenden van geweld en hoe wordt geregeld dat het gebruik ervan wordt gelegitimeerd zonder de voortdurende dreiging van strafvervolging voor de betrokken militair.

Betere samenwerking en zeggenschap

De krijgsmacht kent traditiegetrouw een bevelsstructuur waarin sprake is van een scherp onderscheid tussen officieren en militairen met een lagere rang. Deze cultuur is tot op zekere hoogte, in het bijzonder tijdens gewapende conflicten, begrijpelijk en functioneel. Op die momenten kan geen 'time-out' worden aangevraagd om over uitgegeven bevelen nog eens een heisessie te beleggen. Deze 'top-down' benadering kent echter ook nadelen die met de regelmaat van de klok de kop opsteken. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van vaak hoog in hiërarchie genomen besluiten wordt erg makkelijk op de werkvloer gelegd. Praktische bezwaren en betere alternatieven worden zo niet gehoord. Een goede medezeggenschapsregeling kan ervoor zorgen dat de professionals in de krijgsmacht meer ruimte krijgen om mee te denken en invloed uit te oefenen. Dit verhoogt niet alleen de kwaliteit van de arbeidsomstandigheden, maar ook de kwaliteit van de krijgsmacht in de meest brede zin van het woord.

Defensie kent een regeling voor medezeggenschap, het Besluit Medezeggenschap Defensie (BMD), maar dat is een veel beperktere regeling dan de Wet op de Ondernemingsraden die overal in Nederland van kracht is. Uiteraard is de krijgsmacht een uitzonderlijk instituut. Militairen hebben geen stakingsrecht. Dat geldt ook voor de politie en bij de politie wordt de Wet op de Ondernemingsraden probleemloos gehanteerd. Wij zijn daarom van mening dat het tijd wordt om de professionals van Defensie ook in de medezeggenschap aan bod te laten komen. De Wet op de Ondernemingsraden wordt daarom ook voor de defensieorganisatie van kracht.

4.3 Een goed functionerende organisatie

De defensieorganisatie draagt nog op tal van plaatsen de sporen van het verleden. Meer dan veertig jaar geleden werd de keuze gemaakt om de defensieorganisatie uit drie organisatiedelen te laten bestaan. Later voegde een uitgebreide departementale staf zich daarbij. Met de groei van de Koninklijke Marechaussee kwam er zelfs een vijfde loot aan de stam bij. Overlappendingen en stammenstrijd vormden de hoofdkenmerken van deze organisatorische wirwar.

Minister van Defensie Henk Kamp heeft in 2002- als een van zijn eerste beleidsdaden het mes gezet in dit organisatorische wangedrocht. De functie van bevelhebbers verdween. Hun staven moesten een forse aderlating ondergaan. De eenhoofdige leiding over de krijgsmacht kwam bij de chef defensiestaf (met een nieuwe benaming: Commandant der Strijdkrachten, CDS) te liggen. Materieeldirecties van de krijgsmachtdelen werden samengevoegd, personeelsdiensten werden gecentraliseerd. Ondersteunende diensten werden in een dienstencentrum ondergebracht.

Het nieuwe organisatiemodel van Defensie voorzag in een strikte scheiding tussen beleid, uitvoering, beheer en control. Maar tegelijkertijd werden concessies aan deze inrichtingsprincipes gedaan. Dat is op zich begrijpelijk. Keulen en Aken zijn niet op één dag gebouwd en ook van de reorganisatie van Nederlands grootste overheidsapparaat kan men niet verwachten dat dit in één vloeiende beweging tot stand wordt gebracht. Maar het moet wel gebeuren! Nu, na enkele jaren van overgang van de oude naar de nieuwe organisatie moet de destijds ingezette koers weer op volle kracht worden gevolgd.

4.3.1 Doelmatiger bestuursstaf

Om de bestuursstaf doelmatiger te maken dient binnen de bestuursstaf (het ministerie) een scheiding te worden aangebracht tussen de ondersteuning van de bewindspersonen en de aansturing van de operationele commando's, de defensiematerieelorganisatie en het commando dienstencentra. Nu lopen deze twee hoofdtaken nog door elkaar en veroorzaken onnodige bestuurlijke drukte.

Bij de aansturing van de operationele commando's, de defensiematerieelorganisatie en het commando dienstencentra is sprake van een ongemakkelijke verhouding tussen het moederdepartement en de op afstand geplaatste commando's. Voor de beleidsontwikkeling leunt het departement zwaar op de commando's, die echter louter met de uitvoering zijn belast. Een betere taakafbakening die een einde maakt aan deze ongemakkelijke innige omarming van met beleid en uitvoering belaste organisatiedelen kan overlap voorkomen en bijdragen aan meer doelmatigheid.

Versterking van de inlichtingenfunctie

Missies in conflictgebieden vereisen voorafgaande en gedurende de inzet van Nederlandse eenheden een kwalitatief hoog niveau aan informatie. De Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) vervult hierbij een sleutelrol. Anders dan bij de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) vervullen veel (militaire) medewerkers van de MIVD maar een beperkt gedeelte van hun loopbaan binnen deze uit ongeveer 800 medewerkers bestaande organisatie. Omwille van de kwaliteit van de voor zulke operaties benodigde inlichtingen zou het goed zijn de carrièrekansen binnen de MIVD te verbeteren. Continuïteit en specialisatie zijn de pijlers onder een goed inlichtingenapparaat. In het belang van een goede ondersteuning van Nederlandse militairen in crisissituaties is zo'n versterking van de inlichtingenfunctie noodzakelijk.

Van Inspecteur Generaal naar onafhankelijke Defensietoezichthouder

Na de Tweede Wereldoorlog moest voor Prins Bernhard een functie binnen de toen weer op te bouwen krijgsmacht worden gevonden. Hij werd inspecteur-generaal van de krijgsmacht met een eigen organisatie op het landgoed 'De Zwaluwenberg' in Hilversum. Hoewel Prins Bernhard deze functie naar aanleiding van de Lockheed-affaire in 1976 moest opgeven, werd de functie van inspecteur-generaal op de traditionele wijze voortgezet. Van enige onafhankelijkheid ten opzichte van de krijgsmacht was geen sprake. Aan het hoofd van dit defensieonderdeel werd consequent een opperofficier geplaatst die aan het einde van zijn militaire loopbaan de krijgsmachtdelen en de politieke leiding van advies mocht dienen. Wij achten zo'n constructie niet meer van deze tijd en bepleiten een onafhankelijke inspectiefunctie zoals die ook bij andere ministeries met veel uitvoerende taken gemeengoed is (Volksgezondheid, Onderwijs, Verkeer en Waterstaat). Tevens doen wij het voorstel om los van de inspectiefunctie een Ombudsman voor de krijgsmacht te benoemen. Deze functie kan worden ondergebracht bij het onafhankelijke Centrum voor Arbeidsverhoudingen Overheidspersoneel in Den Haag (CAOP).

De nieuwe Defensietoezichthouder wordt door de ministerraad benoemd en is vergelijkbaar met de inspecties voor de volksgezondheid, de jeugdzorg, verkeer en vervoer. Voor het functioneren van de nieuwe toezichthouder worden dezelfde maatstaven gebruikt als bij deze inspecties. De persoon die als Defensietoezichthouder zal optreden is bij voorkeur niet afkomstig uit de krijgsmacht en ook voor de ondersteuning van de toezichthouder weegt onafhankelijkheid heel zwaar.

Permanent Joint Headquarters

In naam is de Commandant der Strijdkrachten (CDS) verantwoordelijk voor de aansturing van crisisoperaties. In werkelijkheid bestiert Nederlands hoogste militair een conglomeraat van commandocentra en situatiecentra die op de een of andere wijze een vinger in de pap houden bij de aansturing van deze operaties. Wij bepleiten een afslanking van deze centra en de vorming van een Permanent Joint Headquarters (PJHQ) dat zorgdraagt voor alle facetten van de aansturing en voorbereiding van Nederlandse eenheden bij dit soort operaties. De krijgsmachtdelen richten zich uitsluitend op hun primaire taken: gereedstelling en instandhouding van eenheden. Zodra een eenheid gereed voor uitzending is, wordt deze eenheid onder het gezag en commando van de Commandant der Strijdkrachten geplaatst. Het nieuwe permanente hoofdkwartier komt onder leiding te staan van de (plaatsvervangend) Commandant der Strijdkrachten.

4.3.2 Doelmatiger operationele commando's

Op drie manieren kunnen de operationele commando's doelmatiger functioneren.

Samenvoegen

In de eerste plaats kunnen gelijksoortige activiteiten en taken worden samengevoegd. Voor de hele krijgsmacht komt er één gezamenlijk personeelscommando. De huidige, starre systematiek van het doorlopen van een militaire loopbaan binnen één en hetzelfde krijgsmachtdeel wordt verlaten. Officieren moeten minimaal een keer een functie bij een ander krijgsmachtdeel vervullen om in aanmerking te komen voor opper- en vlagofficiersfuncties. Zo worden de traditionele schotten tussen de krijgsmachtdelen doorbroken.

De bewakingseenheden van de krijgsmachtdelen gaan op in een defensiebrede bewakingsdienst. De luchtverdedigingseenheden worden geïntegreerd en onder een commando geplaatst. Het korps mariniers, de luchtmobiele brigade en het korps commandotroepen worden samengevoegd. Met deze samenvoeging worden aanzienlijke besparingen op de exploitatie bereikt.

Aan de versnippering van de facilitaire ondersteuning en vastgoedbeheer komt een einde door de oprichting van één defensiebrede organisatie daarvoor.

De opslagcomplexen met verouderde munitie worden gesaneerd. Er komt een centrale munitiebeheersorganisatie en vitale munitiesoorten worden aangevuld.

Rationaliseren en uitbesteden

In de tweede plaats wordt het totale pakket aan scholing en opleiding binnen de defensieorganisatie doorgelicht en bekeken op rationalisatie en uitbesteding. Een soortgelijke doelmatigheidsslag wordt uitgevoerd bij de militaire gezondheidszorg. Met de invoering van de nieuwe organisatiestructuur zijn de staven van de operationele commando's toegesneden op hun nieuwe, afgeslankte taken. Op de onderliggende niveaus heeft deze doorwerking naar nieuwe structuren en naar een nieuwe omvang van deze staven nog onvoldoende doorwerking gehad. Een doorlichting is op haar plaats. Het aantal internationale functies bedraagt bijna duizend. Ook hier ontkomt een doelmatige krijgsmacht niet aan een kritische herbezinning op nut en noodzaak van zoveel functies in de hogere schalen. De op Aruba en Curaçao gestationeerde eenheden gaan rouleren. Op de huidige langdurige plaatsing van militairen kan aanmerkelijk worden bespaard.

Tevens zijn besparingen mogelijk op de overbodige franje die van lieverlede bij de krijgsmacht is ontstaan. Branchevreemd is bijvoorbeeld het in eigen beheer gebruiken van een zakenvliegtuig, de Gulfstream. Ook op dit vlak kan belastinggeld worden bespaard door waar dat hoognodig is gebruik te maken van commerciële inhuur. Daarmee wordt een aanbeveling van de werkgroep Interdepartementaal beleidsonderzoek Europese Defensiecapaciteiten onder voorzitterschap van de heer Van Middelkoop, de huidige minister van Defensie, opgevolgd.¹⁵ Dat Defensie over drie – en inmiddels na een crash nog over twee - landmachtraceteams beschikt die op het circuit van Zandvoort rondjes draaien is niet alleen uit milieuoverwegingen onwenselijk. De eervolle vermeldingen in het SEAT Cupra Klassement worden de jonge landmachers van harte gegund, maar het zou goed zijn als daar, na de zoveelste overwinning die aan hun palmares is toegevoegd, maar eens een streep onder gezet wordt. De jaarlijkse schietoefeningen van Leidse en Utrechtse studentenverenigingen op kosten van de belastingbetaler behoren wat ons betreft spoedig tot het door dit soort gezelschappen zo gekoesterde verleden.¹⁶ Dat geldt ook voor het aanhouden van twee paardenmanéges voor de cavalerie en de bereden artillerie in respectievelijk Amersfoort en 't Harde. Bij het schrappen van al deze franje hoort de vraag hoe het zit met de franje voor Oranje, de bijdrage van de krijgsmacht aan het Koninklijk Huis. De kosten daarvan moeten inzichtelijk worden gemaakt, zodat een zakelijke discussie over wat wel en niet voor rekening van Rijkswege moet komen mogelijk wordt.

Traditioneel bezet Defensie op dure plekken in steden als Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam locaties die voor stadsontwikkeling en voor revitalisering van wijken van eminent belang zijn. Voor Amsterdam geldt bijvoorbeeld dat het tegen het centrum gelegen marineterrein in de stedenbouwkundige ontwikkeling de bestemming heeft van een gemengd stedelijk gebied met wonen, werken en voorzieningen. Juist nu de defensiebegroting onder druk staat is het raadzaam over te gaan op concentratie van bij elkaar horende activiteiten. In dat licht bezien is de verplaatsing van de marineactiviteiten in Amsterdam naar Den Helder op den duur veel doelmatiger en effectiever.

Omvang krijgsmacht relateren aan inzetbehoefte in crisissituaties

Bij het streven naar doelmatigheid maken wij, ten derde, gebruik van ervaringen met de operationele inzet van Nederlandse eenheden in de afgelopen vijftien jaar. Sommige eenheden zijn vaak ingezet, anderen veel minder of zelfs in het geheel niet. Het is niet doelmatig eenheden die nauwelijks bij inzet aan bod komen in behoorlijk ruime mate in stand te houden. Dit leidt tot een aantal voornemens om wapensystemen te reduceren.

Fregatten

Van de vier luchtverdedigingscommandofregatten willen wij er één afstoten. De twee resterende M-fregatten worden eveneens afgestoten. Dit soort capaciteit wordt slechts zo nu en dan, momenteel één fregat in UNIFIL-verband, ingezet.

Jachtvliegtuigen

De F-16 heeft bewezen bij crisisoperaties een belangrijke rol te vervullen. Het aantal toestellen dat – zo leert de geschiedenis van het luchtwapen in internationale missies - bij een dergelijke inzet benodigd is ligt tussen de zes en twaalf. Het is daarom de vraag of ons land meer dan honderd F-16 toestellen in stand moet houden en moet onderhouden. Opheffing van drie squadrons brengt het aantal F-16 toestellen terug tot 54, voldoende voor inzet in crisisoperaties en voor de bewaking en bescherming van het Nederlandse luchtruim. Deze toestellen kunnen op een van de twee 'main operating bases' worden gestationeerd. De vliegbasis Volkel of de vliegbasis Leeuwarden kan worden gesloten.

¹⁵ IBO Europese Defensiecapaciteiten, *Taakspecialisatie: het schiet niet echt op*, juli 2003, blz. 36. De werkgroep stond onder voorzitterschap van E. van Middelkoop

¹⁶ *Antwoorden op vragen van het Tweede Kamerlid Timmermans van de minister van Defensie*, 14 december 2006, nummer HDAB 2006039070

Nucleaire taak

De overgang van de F-16 naar een nieuw toestel roept de vraag op naar al dan niet voortzetting van de nucleaire taak van de Nederlandse luchtmacht. De Nederlandse F-16 toestellen kunnen worden uitgerust met nucleaire vrijevalbommen, die boven het doelwit moeten worden afgeworpen. Het gaat hier dus om wapens met een gering bereik. Hoewel de fractie van de Partij van de Arbeid hecht aan het dragen van verantwoordelijkheid op nucleair gebied binnen de NAVO en op zich geen principiële bezwaren bestaan tegen een nucleaire rol zien wij wel bezwaren tegen voortzetting van deze rol in een nieuwe generatie gevechtsvliegtuigen. De techniek van vrijevalbommen is praktisch gezien nogal ouderwets en past niet meer in een nieuw toestel dat veel meer mogelijkheden heeft. Medewerking aan een nieuwe nucleaire rol waarvoor nieuwe nucleaire bewapening zou moeten worden ontwikkeld is evenzeer ongewenst. Om die reden pleiten wij voor een politieke discussie over voortzetting van deze – militair verouderde – rol.

Tanks en houwitsers

Wat de landstrijdkrachten betreft is het vanwege hun in aantallen beperkte rol bij inzet in crisisoperaties niet nodig om over de huidige aantallen pantserhouwitsers en Leopard-II tanks te beschikken. Het aantal tanks kan worden gehalveerd en teruggebracht op 44. Van de 36 PzH houwitsers blijven er twaalf over.

Kruisvluchtwapens

De luchtverdedigingscommandofregatten worden – zo heeft minister Van Middelkoop besloten - niet uitgerust met kruisvluchtwapens. De aanpassing van de fregatten voor inzet van deze wapens is niet kosteneffectief. Kruisvluchtwapens worden voornamelijk ingezet in de eerste fase van een conflict. Voor inzet is Nederland aangewezen op ondersteunende systemen van de Verenigde Staten, waardoor een te grote politieke en militaire afhankelijkheid en onderschikking aan de belangen van de Verenigde Staten ontstaat. Het is niet aannemelijk dat ons land in dergelijke conflicten de spits afbijt en met zijn beperkte aantal kruisvluchtwapens als eerste aan zet is. Daar ligt de verantwoordelijkheid van grotere bondgenoten zoals de Verenigde Staten en Groot-Brittannië.

Een soortgelijk wapen, de JASM of de JASOW, staat hoog op het verlanglijstje van de luchtmacht. Het is de bedoeling van de luchtmacht vanaf 2009 de nog resterende F-16 toestellen uit te rusten met zulke luchtgrondwapens die op honderden kilometers van hun doelwit kunnen worden afgevuurd. Hiertegen zijn dezelfde bezwaren aan te voeren als tegen het uitrusten van fregatten met kruisvluchtwapens.

Investeringspercentage

Het investeringspercentage in de defensiebegroting is opgelopen naar ruim 21 procent. Dat ligt boven de norm die de vorige minister voldoende vond voor een moderne krijgsmacht. Omdat wij op een aantal gebieden verbeteringen willen doorvoeren pleiten wij voor een maximaal investeringspercentage van 19 procent. Wij willen daarmee niet zo dogmatisch als tot voor kort door de vorige minister van Defensie omgaan. Niet de hoogte van het investeringspercentage, maar de keuze voor een bepaalde investering bepaalt immers of de Nederlandse krijgsmacht daarmee iets opschiet.

Fast Procurement Fund

De tijd tussen de opdrachtverlening en de oplevering van nieuw Defensiematerieel duurt normaal gesproken jaren. Een operationeel leger heeft vaak op zeer korte termijn extra materieel, onderdelen, of munitie nodig om te kunnen functioneren. Welk materieel het hier betreft is niet altijd van te voren in te schatten. Om de flexibiliteit en de slagvaardigheid van Defensie voor het doen van noodzakelijke aankopen te vergroten stellen wij de inrichting van een Fast Procurement Fund voor.

4.4 Doelmatiger internationale samenwerking

Nederlandse eenheden maken deel uit van EU Battle Groups en van NAVO 'Reaction Forces'. Dit soort samenwerkingsverbanden is erop gericht om in crisissituaties zo snel mogelijk met een betekenisvolle militaire presentie aanwezig te zijn. Deze internationale samenwerkingsvormen moeten meer zijn dan de optelsom van de nationale bijdragen. Zij dienen ook de opmaat te zijn voor vergaande samenwerking bij opleidingen, materieel en zelfs specialisatie in bepaalde capaciteiten. Dat zal de komende jaren de nodige inzet vergen en zelfs investeringen in deze internationale samenwerking vragen voordat de vruchten daarvan kunnen worden geplukt.

Samenwerking tussen de operationele commando's bevordert de doelmatigheid. Hetzelfde kan worden gezegd van samenwerking met krijgsmachten van andere Europese landen. Omdat onze voorstellen een periode van maar vier jaar bestrijken willen we ons richten op twee concrete samenwerkingsprojecten. Het eerste project richt zich op de vorming van één hydrografische dienst van Groot-Brittannië, Duitsland, België, Frankrijk, Denemarken, Noorwegen en Nederland. Pooling van capaciteiten en de omvorming tot een internationale organisatie zijn de beoogde uitkomsten.

Het tweede project is de oprichting van één luchttransportcommando binnen de NAVO naar het model van AWACS. Dit betekent een organisatie met stationering van gelijksoortige toestellen op één en dezelfde basis zodat doelmatiger kan worden onderhouden en gevlogen. Wij denken dat dit ook tot grotere doelmatigheid leidt. In 2006 voerden de twee Herculestoestellen van de Nederlandse luchtmacht 773 vliegreuren uit, gemiddeld per toestel nog geen acht uren per week. Voor deze inzet waren vier bemanningen beschikbaar, die dus niet meer dan vier uur per week hebben gevlogen. Minder dramatisch, maar vanuit doelmatigheidsoogpunt bedenkelijk was de inzet van de twee Nederlandse DC-10 toestellen: gemiddeld per toestel duizend vliegreuren per jaar. De Gulfstream, het zakenvliegtuig van Defensie, vloog in 2005 441 vliegreuren met drie bemanningen. Een gemiddelde van nog geen 150 vliegreuren per bemanningslid oftewel per week drie uur.¹⁷

4.5 Doelmatiger ondersteuning

Van oudsher is de krijgsmacht eraan gewend voor haar ondersteuning van eigen middelen gebruik te maken. Van voorzieningen die inderdaad uniek waren voor de krijgsmacht tot futiele zaken. Na de Tweede Wereldoorlog beschikte de landmacht over aparte eenheden die voor het water zorgden en in Woerden stonden tot in de jaren negentig eigen wasserijen van de defensieorganisatie. Ook nu nog worden veel diensten die in de Nederlandse samenleving tegen lagere prijzen aangeboden worden in eigen defensiebeheer uitgevoerd. Andere bondgenoten zijn een andere richting ingeslagen. Een groot deel van de logistiek voor de Amerikaanse troepen in crisisoperaties is uitbesteed aan particuliere bedrijven. Het particuliere bedrijf Halliburton is de grootste genie-eenheid van de Amerikaanse strijdkrachten. Tot aan beveiligingszaken toe zijn taken van Amerikaanse eenheden geprivatiseerd. De komende jaren moet de Nederlandse krijgsmacht wat de ondersteuning betreft ook die kant inslaan. De ondersteuning kan daardoor doelmatiger worden uitgevoerd en behalve kleine organisatiedelen voor de aansturing van de vraag en beoordeling van de geleverde kwaliteit kan flink worden gesnoeid in de organisatie die nu de vele eigen defensiebedrijven aanstuurt.

¹⁷ Deze gegevens heeft minister Van Middelkoop de fractie van de Partij van de Arbeid desgevraagd verstrekt.

Outsourcing

Voor 'outsourcing' komen de Defensie Telematica Organisatie (DTO), de defensie cateringorganisatie Paresto en de vervoersorganisatie DVVO in aanmerking.

Wat Paresto betreft worden voortaan marktconforme prijzen gerekend voor alcoholische dranken. Het is principieel onjuist dat de overheid – in dit geval Defensie – drankgebruik subsidieert en tegelijkertijd binnen en buiten de krijgsmacht een ontmoedigingsbeleid voorstaat.

Bij de werving en selectie van defensiepersoneel maakt Defensie gebruik van een eigen organisatie die zelf keuringen uitvoert. Ook hiervoor geldt dat aansluiting bij externe partijen serieus moet worden gezien. Zeker in het licht van de daarbij te behalen doelmatigheidswinst.

Een deel van de medische ondersteuning (chirurgische teams) wordt al via ziekenhuizen ingehuurd. Andere delen van de medische verzorging komen voor een zelfde aanpak in aanmerking.

De Audiovisuele Dienst en de defensiebladen worden afgestoten. Waar nodig zal daarvoor commerciële inhuur plaatsvinden. De wildgroei van defensiebladen (waarvan de meeste defensie medewerkers er maandelijks een handvol ontvangen) wordt drastisch besnoeid door meer gebruik te maken van nieuwe media (intranet).

Samenwerking tussen sectoren

Samenwerking tussen de krijgsmacht en andere sectoren binnen het vredes-, veiligheids- en ontwikkelingsbeleid is, naarmate missies moeilijker werden, steeds belangrijker geworden. Missies ver weg van Nederland, zoals in Uruzgan, zijn belangrijk in een aantal opzichten. Soms is de krijgsmacht een van de weinige mogelijkheden om stabiliteit te brengen. Vaak kan de krijgsmacht niet zonder steun van anderen bij het welslagen van haar missie om stabiliteit te brengen en de wederopbouw te bevorderen. De werelden van Defensie en andere sectoren die voor de oplossing van die problemen nodig zijn groeien naar elkaar toe, maar dat gaat niet van een leien dak. Ontwikkeling en armoedebestrijding mogen niet de legitimatie zijn voor inzet van de Nederlandse krijgsmacht en dus ook niet voor het doorsluizen van ontwikkelingsgeld naar de krijgsmacht. Daar moet van worden geleerd. Zo zou het goed zijn als de strategische kennis van landen met een fragiel bestuur zou worden gebundeld. Het gaat hierbij om landen in het Grote Merengebied in Afrika, in de Hoorn van Afrika, in Afghanistan en, niet te vergeten, in Kosovo en Haiti waar al eerder sprake is geweest van de inzet van Nederlandse eenheden.

Zo'n bundeling van kennis zou een gezamenlijke aanpak van de krijgsmacht, van Ontwikkelingssamenwerking, van Buitenlandse Zaken, van instituten als Clingendael, maar ook van andere betrokkenen vergen. Daarnaast zou in de voorbereiding van mogelijke missies het nodige kunnen worden verbeterd. Zo zou onder de hoede van Ontwikkelingssamenwerking een pool van direct inzetbare en deskundige medewerkers kunnen worden gevormd. Bij crises en calamiteiten zou zo'n team snel de mogelijkheden van inzet vanuit ons land kunnen worden voorbereid: in militaire zin, in de vorm van noodhulp of door beschikbaarheid van deskundigen. Zulke samenwerkingsvormen moeten wel worden gestructureerd en van de huidige vrijblijvendheid moet afscheid worden genomen. De minister voor Ontwikkelingssamenwerking moet daarom ook nauwer betrokken worden in het Toetsingskader voor inzet van Nederlandse eenheden in crisis- en vredesoperaties en in het daarbij horende ambtelijke overleg in de Stuurgroep Militaire Operaties.

Vorbereiding en gereedstelling

In de aanloop naar operaties kan de voorbereiding worden verbeterd. Onder andere door meer aandacht voor de problematiek van fragiele staten in de opleidingen en aanloop naar nieuwe operaties van de Nederlandse krijgsmacht. Daarbij is het ook van belang om vredesoperaties die grotendeels door andere (bijvoorbeeld Afrikaanse) landen worden uitgevoerd te voorzien van advies en ondersteuning op het gebied van inzet van 'special forces', medische ondersteuning, inlichtingen, luchtsurveillance en 'no fly-zones'.

Daarin willen wij investeren!

5. Bijlage: Financiële paragraaf:

De keuze van de PvdA voor een actieve en doelmatige krijgsmacht kosten ongeveer 3,6 miljard euro. De door ons voorgestelde investeringen, uitbreiding en intensivering kunnen binnen het huidige budget gefinancierd worden door tegenover deze intensiveringen even groot bedrag aan ombuigingen door te voeren. Met deze ombuigingen zetten wij definitief een streep door de erfenissen van de Koude Oorlog en stimuleren wij de wording van een actieve en doelmatige krijgsmacht.

De maatregelen die in de komende jaren geld opleveren zijn te verdelen in:

Reorganiseren/samenvoegen

Afstoten/verkopen.

Internationaal Samenwerken

Klant- leverancierscheiding en Outsourcen

De opbrengsten die uit deze maatregelen voortvloeien zullen worden ingezet ten bate van de krijgsmacht zelf. Deze maatregelen vindt u hieronder onder de kopjes:

Investeren

Uitbreiden

Intensiveren

Alle bedragen zijn in miljoen €.

1 Reorganiseren/samenvoegen

1a. Doelmatiger bestuur: scheiden politieke leiding en operationele aansturing.

Defensie kan zich niet onttrekken van de algemene efficiencytaakstelling van het Rijk. Daarenboven voert de PvdA de aanbevelingen van de Commissie Fransen voor de scheiding van de politieke leiding en de aansturing van operationele commando's en dienstencentra

2008	2009	2010	2011	2012
0	-5	-5	-5	-5

1b. Inrichting Permanent Joint Headquarters

De PvdA maakt een eind aan de situatiecentra bij de operationele commando's en voegt die samen in een permanent hoofdkwartier. Hier gaan de kosten van de reorganisatie voor de baat uit.

2008	2009	2010	2011	2012
+15	-12	-12	-12	-12

1c. Opheffen IGK – inrichten Defensie-toezichtsautoriteit en –ombudsman

Het inrichten van een onafhankelijk inspectieregime bij Defensie is zowel beter als goedkoper. Te denken valt aan het onderbrengen van deze functie bij het Centrum voor Arbeidsverhoudingen Overheidspersoneel (CAOP). Het peperdure IGK-apparaat kan ontmanteld worden en de Zwaluwenberg kan worden verkocht.

2008	2009	2010	2011	2012
-15	-10	-10	-10	-10

1d. Vorming één personeelscommando

Ieder krijgsmachtonderdeel heeft zijn eigen personeelscommando (dienst personeelszaken). Dit is niet nodig en zelfs schadelijk voor de moderne geïntegreerde krijgsmacht die wij nastreven. Samenvoeging levert efficiencywinst op.

2008	2009	2010	2011	2012
0	-10	-10	-10	-10

1e. Vorming één grondgebonden luchtverdedigingscommando

In de Defensienota 2000 is reeds aangekondigd dat de Grondgebonden Luchtverdediging (GLVD) van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke luchtmacht wordt samengevoegd. Vele studies later is dit nog steeds niet gebeurd. Het is nu de hoogste tijd!

2008	2009	2010	2011	2012
-2	-4	-4	-4	-4

1f. Rationalisatie (waaronder uitbesteden) opleidingen

Defensie kent een wildgroei aan opleidingsinstituten en opleidingen. Door de opleidingscentra organisatorisch samen te voegen en een deel van de – niet specifiek militaire - opleidingen uit te besteden kan veel gewonnen worden.

2008	2009	2010	2011	2012
0	-10	-15	-20	-25

1g. Doelmatigheid Militaire Gezondheidszorg

Ook hier kan door het samenvoegen van medische diensten veel gewonnen worden.

2008	2009	2010	2011	2012
-1	-2	-2	-2	-2

1h. Samenvoegen bewakingsdiensten

Ook hier kan door het samenvoegen van diensten veel gewonnen worden.

2008	2009	2010	2011	2012
-3	-5	-5	-5	-5

1i. Samenvoegen munitiebeheer (inclusief aanvullen vitale voorraden & afstoting oude munitie)

2008	2009	2010	2011	2012
+30	+50	+150	+200	+225

1j. Rationalisatie staven Operationele Commando's

Bij de Operationele Commando's is sprake van een ongezonde bureaucratisering. Hier moet het mes in.

2008	2009	2010	2011	2012
-4	-6	-6	-6	-8

1k. Reductie staven onder Opco-niveau

2008	2009	2010	2011	2012
0	-5	-10	-10	-20

l. Samenvoegen Korps Mariniers, Air Mobile Brigade en Commandotroepen

De meerwaarde om dit soort corpsen per krijgsmachtonderdeel in te richten is verdwenen en momenteel zelfs contraproductief.

2008	2009	2010	2011	2012
-35	-35	-35	-35	-35

1m. Wegsnijden 'franje'.

Bij een goed werkklimaat hoort enige franje en zeker bij de Krijgsmacht is er behoefte aan ceremonieel en het onderhouden van tradities. Bij Defensie is dit echter volstrekt uit de hand gelopen. Er kan flink gesneden worden in ceremonieel, muziek en dienstauto's. De maneges, het Landmacht Racing Team en de gratis diensten aan studentenweerbaarheden, etc. kunnen helemaal verdwijnen.

2008	2009	2010	2011	2012
-7	-15	-20	-25	-25

Reorganiseren/samenvoegen – totaal

2008	2009	2010	2011	2012
-22	-69	+16	+56	+64

2 Afstoten/verkopen.

2a. Afstoten 1 LCF-fregat.

Nederland bezit nu vier LCF-fregatten. Dit aantal kan probleemloos worden teruggebracht naar drie.

2008	2009	2010	2011	2012
-170	-30	-30	-30	-30

2b. Afstoten twee M-fregatten

Erfenis van 'Koude Oorlogcapaciteit' Multipurpose fregatten passen niet meer in de krijgsmacht die wij voor ogen hebben. De laatste twee kunnen worden verkocht.

2008	2009	2010	2011	2012
0	-170	-230	-230	-80

2c. Geen vervanging Walrusonderzeeërs.

PM

2d. Afstoting 24 Pantser Houwitsers

Erfenis van 'Koude Oorlogcapaciteit' Pantser Houwitsers passen niet meer in groten getale in de krijgsmacht die wij voor ogen hebben. De huidige 36 kunnen teruggebracht worden naar 12.

2008	2009	2010	2011	2012
-50	-80	-80	-60	-60

2e. Halvering aantal Leopard Tanks (van 88 naar 44)

Erfenis van 'Koude Oorlogcapaciteit'. Zware tanks passen niet meer in groten getale in de krijgsmacht die wij voor ogen hebben. De huidige 88 kunnen teruggebracht worden naar 44.

2008	2009	2010	2011	2012
-50	-75	-75	-65	-65

2f. Verkoop wissellaadsysteem (platte wagons)

2008	2009	2010	2011	2012
-9	-9	-9	-9	-9

2g. Opheffen drie squadrons F-16

Gerelateerd aan het aantal vliegreun dat per F-16 werkelijk gemaakt wordt kan Nederland (ruim) volstaan met 54 F-16 gevechtsvliegtuigen, die onderhoudstechnisch en wat capaciteiten betreft optimaal kunnen worden ingezet.

2008	2009	2010	2011	2012
-75	-130	-130	-130	-130

2h. Afstoten nucleaire taak F-16

2008	2009	2010	2011	2012
-1	-3	-3	-3	-3

2i. Definitief schrappen aanschaf Tactical Tomahawks (TACTOM)

De TACTOM is een lange afstand kruisvluchtwapen dat vanaf een schip kan worden gelanceerd. De PvdA ziet van dit soort systemen geen toegevoegde waarde voor de vervulling van de taak van de Nederlandse krijgsmacht.

2008	2009	2010	2011	2012
-5	-10	-20	-25	-30

2j. Geen aanschaf JASSM/JSOW

'Joint Air-to-Surface Standoff Missiles' en 'Joint Stand Off Weapons' zijn lange afstand kruisvluchtwapens die vanaf een vliegtuig kunnen worden gelanceerd. De PvdA ziet van dit soort systemen geen toegevoegde waarde voor de vervulling van de taak van de Nederlandse krijgsmacht.

2008	2009	2010	2011	2012
0	-6	-6	-6	-6

2k. Opheffen vliegbasis

Door rationalisering van de luchtmacht kan een vliegveld worden opgeheven.

2008	2009	2010	2011	2012
-50	-50	-50	-50	-50

2l. Verkoop Gulfstream

Voor het vervoer per dienstvliegtuig heeft Defensie drie bemanningen klaar staan. Er wordt echter weinig van deze Gulfstream gebruik gemaakt. Dit soort diensten kunnen beter worden ingehuurd. Alternatief zou kunnen zijn een algemeen overheidsvliegtuig onder de hoede van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat te brengen, zoals al het geval is met de KBX, het vliegtuig voor Koningin Beatrix.

2008	2009	2010	2011	2012
-55	-5	-5	-5	-5

2m. Roulatie eenheden op de Antillen

Door semi-permanent verblijf van Nederlandse troepen is de huisvesting (in gezinsverband) uitermate kostbaar. Dit kan door een korter en roulerend verblijf aanmerkelijk goedkoper en even effectief.

2008	2009	2010	2011	2012
-15	-20	-25	-25	-25

TOTAAL: Afstoten/verkopen

2008	2009	2010	2011	2012
-480	-588	-663	-638	-493

3 Doelmatige Internationale Samenwerking

3a. Eén Hydrografische Dienst (NL/UK/D/B/F/De/No)

2008	2009	2010	2011	2012
0	+2	+2	+2	+2

3b. Eén Luchttransportcommando (NL/UK/D/B/F/De/No)

2008	2009	2010	2011	2012
0	+50	-10	-15	-15

TOTAAL: Internationale Samenwerking

2008	2009	2010	2011	2012
0	+52	-8	-13	-13

4 Doelmatigheid bevorderen: klant- leverancierscheiding en outsourcen

4a. DMO-uitvoeringsorganisatie naar CDC

2008	2009	2010	2011	2012
-5	-10	-25	-25	-25

4b. Verzakelijking klant-leverancieverhouding tussen CDC/DMO en Opco's

2008	2009	2010	2011	2012
-2	-1	-1	-1	-1

4c. Outsourcing Paresto (catering)

2008	2009	2010	2011	2012
-15	-30	-30	-30	-30

4d. Outsourcing Defensie Verkeers- en Vervoersorganisatie (DVVO)

2008	2009	2010	2011	2012
-2	-4	-4	-4	-4

4e. Outsourcing Werving en Keuring

2008	2009	2010	2011	2012
-3	-3	-3	-3	-3

4f. Outsourcing Medische Ondersteuning

2008	2009	2010	2011	2012
-1	-1	-1	-1	-1

4g. Outsourcing Audiovisuele Dienst Defensie (AVDD)

2008	2009	2010	2011	2012
-2	-3	-3	-3	-3

4h. Outsourcing Defensie Telematica Organisatie

2008	2009	2010	2011	2012
+10	-2	-2	-2	-2

TOTAAL DOELMATIGHEID:

2008	2009	2010	2011	2012
-20	-54	-69	-69	-69

5. Investeren/uitbreiden/intensiveren

Materieel:

5a. Verhoging inzetbaarheid hoofdwapensystemen (Jachtvliegtuigen, helikopters etc.)

2008	2009	2010	2011	2012
+100	+150	+200	+200	+250

5b. Fast Track Procurement Fonds

2008	2009	2010	2011	2012
+150	+150	+150	+150	+150

Organisatie:

5c. Vorming permanent Samenwerkingsverband Krijgsmacht/OS/NGO's/BuZa

2008	2009	2010	2011	2012
+10	+10	+10	+10	+10

5d. Europees Taakspecialisatie Fonds

2008	2009	2010	2011	2012
+10	+10	+10	+10	+10

5e. Onafhankelijk Defensie Onderzoek

2008	2009	2010	2011	2012
+3	+3	+3	+3	+3

Personeel:

5f. Behoud kwantiteit en kwaliteit personeel

2008	2009	2010	2011	2012
+100	+200	+200	+200	+200

5g. Extra maatregelen instroom en behoud vrouwen en allochtonen

2008	2009	2010	2011	2012
+10	+20	+30	+40	+50

5h. Betere vormen van werving

2008	2009	2010	2011	2012
+ 5	+5	+5	0	0

5i. Nazorg

2008	2009	2010	2011	2012
+50	+50	+50	+50	+50

TOTAAL: Intensiveringen

2008	2009	2010	2011	2012
+438	+598	+658	+663	+723

OVERZICHT

	2008	2009	2010	2011	2012	Totaal
Reorganiseren/samenvoegen	-22	-69	+16	+56	+64	+45
Afstoten	-480	-588	-663	-638	-493	-2862
Internationale samenwerking	0	+52	-8	-13	-13	+18
Doelmatigheid	-20	-54	-69	-69	-69	-280
Intensiveringen	+438	+598	+658	+663	+723	+3080
Saldo	- 84	-61	-66	-1	+212	0

Het hier gebruikte cijfermateriaal is voornamelijk ontleend aan het IBO rapport van de Werkgroep Europese Defensiecapaciteiten, de Defensiebegroting 2007 en van het ministerie van Defensie verkregen gegevens.